Bestuursopdracht naschoolse ontwikkelomgeving Amsterdam

Optimalisering van het innovatiemodel en impactonderzoek vanuit de ervaringsgerichte benadering

Rapport: de nulmeting (juli 2024)

Prof. dr. Ferre Laevers

Shana Hollander

Emilie van Besouw

ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs

KU Leuven

Schapenstraat 34, bus 3776

B-3000 Leuven

016 32 09 14

https://expertisecentrum.cego.be

Colofon

Dit project ‘Naschoolse ontwikkelomgeving’ werd uitgevoerd in opdracht van de Amsterdamse wethouder. Dit rapport gaat over de eerste fase van het onderzoek en beschrijft de resultaten van het flankerend onderzoek tijdens het schooljaar 2023-2024.

Projectleider: Prof. Dr. Ferre Laevers

Projectcoördinatoren Amsterdam: Dick Bentvelzen, Sven Mooij, Marleen Polanen

Onderzoekers: Shana Hollander, Emilie van Besouw, Bart Declercq

Coaching: Shana Hollander, Emilie van Besouw

ABC- Observatoren: Merel Dijkstra, Dana Feenstra, Liad Joosten, Sven Mooij, Hjalmar Oomens, Lotte Steernberg, Rosa van Duren

Met dank aan de verschillende betrokken pilots in Amsterdam.

© 2024 CEGO Onderzoek en Ontwikkeling – KU Leuven

Citeren uit dit rapport kan, mits correcte bronvermelding:

Laevers, F., Declercq, B., Hollander, S., & van Besouw, E. (2024). *Bestuursopdracht naschoolse ontwikkelomgeving Amsterdam. Optimalisering van het innovatiemodel en impactonderzoek vanuit de ervaringsgerichte benadering. Wetenschappelijk rapport. Rapport: de nulmeting [juli 2024].* Leuven: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, KU Leuven.

Samenvatting

In licht van de Bestuursopdracht '*naschoolse ontwikkelomgeving'* in de gemeente Amsterdam werd dit onderzoek opgezet. CEGO KU Leuven heeft een impactonderzoek uitgevoerd vanuit de ervaringsgerichte benadering met als doel de optimalisering van het innovatiemodel Naschoolse Ontwikkelomgeving van de gemeente Amsterdam in een volgende projectjaar te stimuleren. In de maand maart 2024 werd door scanning-observaties te laten uitvoeren bij 60 activiteiten verspreid over de 5 pilots in Amsterdam een mooie dataset samengesteld. Een scanning houdt in dat aan de hand van de Leuvense schaal voor betrokkenheid, ontwikkeld door CEGO KU Leuven, de opvangsituatie in kaart wordt gebracht. Door kinderen te observeren (2 minuten/kind) staven we hoe boeiend en uitdagend de omgeving is. In totaal werden er 10 kinderen per observatie gescoord, voor een totaal van 516 kinderen over het hele onderzoek. Er werd gebruik gemaakt van diverse methoden van dataverzameling; naast de reeds vermeldde observaties werden ook vragenlijsten afgenomen bij docenten. De leerlingen werden door logistieke redenen betrokken in een kleinschaligere bevraging en de observatoren deelden hun ervaring na afloop in een focusgroep.

De resultaten aan dat de gemiddelde betrokkenheid, gemeten met de Leuvense betrokkenheidsschaal, met een score 3.36 (op een vijfpuntenschaal, Min. = 1.00, Max. = 5.00), matig is.

De vijf aanpakfactoren zijn factoren die door CEGO KU Leuven zijn ontwikkeld en onderscheiden worden als beïnvloedend op de betrokkenheidscore. De factoren zijn; Groepsklimaat, Rijkdom van het aanbod, Ruimte voor initiatief, Doeltreffende organisatie en Begeleidersstijl. De laatste factor wordt verder nog ontleed in drie stijlen; Sensitiviteit, Stimulerend tussenkomen en Autonomie verlenen.

Sterke punten zijn het Groepsklimaat (4,08) en de Sensitiviteit (4,03) van de begeleiders. Er wordt door docenten en observatoren herhaaldelijk aangehaald hoe verwelkomend en inclusief de omgeving is. De begeleidersstijlen Stimulerend Tussenkomen en Autonomie verlenen scoren gelijk (3,73). De factor Ruimte voor Initiatief (3,42) scoort het laagste, wat verrassend is gezien het over een vrijetijdscontext gaat. De meest voorkomende opmerking hierrond is dat activiteiten 'te geleid' verlopen waardoor kinderen de kans niet krijgen zelf input te geven, te exploreren en eigen keuzes te maken. Doeltreffende Organisatie (3,63) scoort vrij goed maar wordt door docenten en observatoren alsnog als een werkpunt aangehaald. Een gebrek aan structuur, duidelijke afspraken en verwachtingen bij de leerlingen zouden hier aan de basis liggen volgens docenten en observatoren. Rijkdom van het aanbod (3,75) scoort ook best goed en wordt door de observatoren als een sterkte gezien. Zo spreken zij van een grote variatie aan activiteiten die uitdagend zijn voor de kinderen. Docenten delen hier meer een 'lange termijn zicht', en zijn van oordeel meer afwisseling te willen in hun activiteiten over de weken heen. De docenten geven aan via de bevraging dat de kinderen zich gaan vervelen wanneer ze week na week een activiteit

herhalen. Er wordt vrij goed ingespeeld op de behoeftes van kinderen, ze worden gemotiveerd en krijgen met mate ruimte van de docenten om zelf dingen uit te proberen.

De bevraagde leerlingen (N= 64) waren grotendeels tevreden over het aanbod en de docenten. Op een vijfpuntenschaal scoren zij gemiddeld tussen de 3,91 en 4,05 op de verschillende vragen. Maar toch ook een vierde van de leerlingen gaf hoogstens een matige score op tevredenheid waarbij enkele zelfs uiterst laag scoorden. Drie locaties vielen op waarbij geen enkel kind zich goed voelde bij de docent of in de groep. Uit de data die het ABC zelfstandig verzamelde tijdens de observaties, blijkt dat er geen significant verschil is in de geobserveerde betrokkenheidsscores op basis van de didactische achtergrond van de docenten (certificaat/geen certificaat) of de context die een BSO-naschoolse opvang biedt (aanbod van activiteiten door BSO of welzijnsorganisaties).

Het soort activiteit speelt een rol bij de geobserveerde betrokkenheid: STEM activiteiten die werken rond thema's als bouwen, ICT, … halen een significant hogere betrokkenheid dan culturele activiteiten zoals toneel, dans, ...

Uit de data blijkt een sterke correlatie tussen de aanpakfactoren en de betrokkenheidsscore. Dat wil zeggen dat een hogere score op de verschillende aanpakfactoren positief samenhangt met een hogere betrokkenheid bij kinderen. Om de betrokkenheid te optimaliseren kan er verder ingezet worden op de verschillende aanpakfactoren in de vorm van een onderdompelend traject in de ervaringsgerichte benadering. Deze kan bewerkstelligd worden a.d.h.v. het informeren van de docenten inzake de ervaringsgerichte aanpak: betrokkenheid en zijn aanpakfactoren en begeleidersstijl.

Inhoudstafel

Tabellen- en figurenlijst ... 4
Voorwoord ... 5
I Situering ... 6
Het project Naschoolse Ontwikkelingsomgeving in de gemeente Amsterdam ... 6
Conceptueel kader ... 6
Aanpak-Proces-Effect ... 6
Welbevinden en Betrokkenheid ... 7
Aanpakfactoren en begeleidersstijl ... 7
II. Onderzoeksopzet ... 9
Onderzoeksvragen ... 9
Dataverzameling ... 9
Meetinstrumenten ... 10
III. Beschrijving van de steekproef ... 13
IV. Resultaten uit Observaties ... 16
Resultaten voor de geobserveerde betrokkenheid ... 16
Verkenning van betrokkenheid per geobserveerde soort activiteit ... 19
Resultaten voor de aanpakfactoren ... 21
V. Resultaten verkregen via bevraging docent ... 25
VI. Resultaten verkregen via bevraging leerlingen ... 27
VII. Resultaten verkregen uit focusgroep met observatoren ... 31
VIII. Conclusie ... 35
X. Bijlagen ... 39
Kwalitatieve resultaten nabespreking docenten ... 39
Wat valt er uit deze ervaring te halen in het licht van coaching van deze begeleider(s)? ... 42
Kwalitatieve resultaten door observatoren per factor ... 44
Kwalitatieve resultaten per soort activiteit ... 53
Kwalitatieve resultaten nabespreking met docenten per factor ... 60
Focusgroep Observatoren (24/04/2024) ... 65
SWOT-analyse ... 69

Tabellen- en figurenlijst

Tabel 1: overzicht spreiding aantal observaties over de pilots heen, nulmeting (juli 2024)..... 10
Tabel 2: de Leuvense schaal van betrokkenheid 10
Tabel 3: overzicht van het aantal begeleiders per groep, nulmeting (juli 2024) 13
Tabel 4: overzicht van de leeftijdssamenstelling van de jongste en oudste leerlingen, N kinderen, nulmeting (juli 2024)..... 13
Tabel 5: overzicht van het aantal leerlingen per geobserveerde groep, N kinderen, nulmeting (juli 2024) 13
Tabel 6: overzicht verdeling aantal jongens en meisjes in de leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024) 15
Tabel 7: overzicht leeftijden in de leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024)..... 15
Tabel 8: gemiddelde, min., max. en SD voor betrokkenheid op groepsniveau, nulmeting (juli 2024) ... 16
Tabel 9: spreiding voor betrokkenheid op groepsniveau (N=60), nulmeting (juli 2024) 16
Tabel 10: gemiddelde betrokkenheid, aantal begeleiders, nulmeting (juli 2024) 17
Tabel 11: gemiddelde betrokkenheid, BSO, welzijnsorganisatie, gecertificeerd of niet, nulmeting (juli 2024)..... 18
Tabel 12: overzicht soorten activiteiten, nulmeting (juli 2024)..... 20
Tabel 13: overzicht gemiddelde scores aanpakfactoren en begeleidersstijl, nulmeting (juli 2024) 21
Tabel 14: betrokkenheidscore door observator en docent, nulmeting (juli 2024)..... 25
Tabel 15: gemiddelde score gegeven door leerlingen op de activiteit, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)..... 27
Tabel 16: gemiddelde score gegeven door leerlingen per locatie, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)..... 28
Tabel 17: overzicht van de leerlingenbevraging drie opvallende locaties, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)..... 29

Figuur 1: aanpak – proces – effect schema..... 7
Figuur 2: boxplot spreiding betrokkenheidscores op groepsniveau, nulmeting (juli 2024)..... 17
Figuur 3: overzicht spreiding van de aanpakfactoren, nulmeting (juli 2024) 22
Figuur 4: boxplot spreiding aanpakfactoren op groepsniveau, nulmeting (juli 2024)..... 24
Figuur 5: gemiddelde betrokkenheidscore volgens de observatoren, nulmeting (juli 2024) 25
Figuur 6: gemiddelde betrokkenheidscore volgens de docenten, nulmeting (juli 2024) 25
Figuur 7: spreiding leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024)..... 28
Figuur 8: SWOT-analyse 69

Voorwoord

Dit rapport vormt het sluitstuk van jaar 1 (2023-2024) van de bestuursopdracht 'de-segregerende naschoolse ontwikkelomgeving'. Het design van dit onderzoeksproject vertrekt vanuit de bestuursopdracht van de gemeente Amsterdam en het bestaande veldinstrument van het Advies- en Begeleidings- Centrum (ABC). Het veldinstrument peilt naar emotionele veiligheid, persoonlijke competentie, sociale competentie en overdracht van normen en waarden. De bestuursopdracht heeft als doel om kansrijke scenario's te ontwerpen voor de ontwikkeling van een performante 'Naschoolse Ontwikkelingsomgeving'. Daarbij wordt gezocht naar een duurzaam model waarbinnen alle Amsterdamse kinderen (6-12 jaar) de gelegenheid krijgen om tenminste twee middagen per week gebruik te maken van een kwalitatief hoogstaand ontwikkelaanbod. Dit aanbod sluit aan op de behoeften en talenten van de kinderen en heeft als doel de segregatie en kansenongelijkheid tegen te gaan. Het Amsterdamse project is opgedeeld in vijf pilots, verdeeld over de verschillende wijken in de stad: Noord, Oost/IJburg, Zuidoost, Zuid en Nieuw-West. Elke pilot wordt gekenmerkt door hun unieke demografie en een eigen aanbod aan naschoolse activiteiten die plaatsvinden op één of meerdere locaties.

Om na te gaan of deze doelstelling bereikt wordt, is een flankerend onderzoek uitgevoerd. Met dit flankerend onderzoek brengen we het volgende in kaart: (1) impact op de leerlingen, (2) impact op de docenten en (3) impact op de aanpak in de Buitenschoolse Ontwikkelomgeving. Door het creëren van een 'body of evidence' over de kwaliteiten en impact van het project kan er na afloop een duurzame verankering van de opgedane inzichten en werkwijzen gerealiseerd worden.

De verworven inzichten, zijn te danken aan de geleverde inspanningen in samenwerking met Dick Bentvelzen (Gemeente Amsterdam - Uitvoerder bestuursopdracht Naschoolse ontwikkelomgeving), Marleen van Polanen (Gemeente Amsterdam – beleidsadviseur) en Sven Mooij (onderwijsadviseur, Het ABC). Ook danken wij van harte de inspanningen van de betrokken observatoren en docenten.

Dit onderzoekstraject levert een aangescherpt beeld op de unieke formule voor desegregatie uitgerold in Amsterdam en een breder kader voor de te beantwoorden onderzoeksvragen. Wij wensen u alvast veel leesplezier!

I Situering

Het project Naschoolse Ontwikkelingsomgeving in de gemeente Amsterdam

Dit onderzoek vindt plaats binnen de context van het Amsterdamse project rond de naschoolse ontwikkelomgeving voor kinderen in het basisonderwijs. Het project vond zijn ontstaan vanuit de bestuursopdracht waarbij:

> *[…] wordt gezocht naar een duurzaam model waarbinnen alle Amsterdamse kinderen (6-12 jaar) de gelegenheid krijgen om tenminste twee middagen per week gebruik te maken van een kwalitatief hoogstaand ontwikkelaanbod. Dit aanbod sluit aan op de behoeften en talenten van de kinderen.*[1]

Door kinderen uit verschillende scholen en wijken samen te brengen in de naschoolse opvang heeft het project als doel segregatie en kansenongelijkheid met betrekking tot de toegang tot dit aanbod tegen te gaan. Bovendien heeft ieder kind recht op een naschools aanbod dat hen de kans biedt hun talenten te ontwikkelen. Het project vertrekt vanuit het idee dat de naschoolse opvang een plek is waar er ingezet kan worden op talenten en vaardigheden waarbinnen de schooltijd minder tijd en aandacht voor is. Zeker voor kinderen die binnen de schoolcontext minder gedijen is het naschoolse aanbod een goede plek om succeservaringen te beleven.

Het onderzoek, uitgevoerd door CEGO (KU Leuven) onder leiding van Prof. Dr. Ferre Laevers, heeft als doel het naschoolse programma te leren kennen, data te verzamelen, kwaliteiten te benadrukken en optimaliseringskansen te identificeren en benutten. Op termijn zullen de resultaten van dit onderzoek het begin vormen van een ondersteuningstraject en een één- en tweemeting. We spreken van een *Flankerend Onderzoekstraject* waarbij twee delen onderscheiden worden. Enerzijds het onderzoek: de systematische verzameling van data om de bepalende factoren voor een kwaliteitsvol aanbod te identificeren. Anderzijds de interventie: ondersteuning bij de implementatie van de kwaliteitsvolle ontwikkelomgeving.

Conceptueel kader

Aanpak-Proces-Effect

Dit rapport en onderzoek vindt zijn basis in de procesgerichte aanpak, zoals ontwikkeld door CEGO KU Leuven. In deze benadering wordt de beleving van de betrokkenen centraal gesteld, met name het ‘proces’. Om procesgericht te werken dien je je in de schoenen van het kind plaatsen, kijken naar wat er hier en nu in het kind afspeelt. Wat ervaren ze wanneer ze werken met de aangeboden materialen en

[1] Voor meer info over het project in Amsterdam: https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/nieuws/2023/12/12/in-gesprek-met-dick-bentevelzen-amsterdamse-innovaties-in-naschools-ontwikkelaanbod-en-kansengelijkheid

activiteiten, hoe voelen ze zich tussen de andere kinderen en begeleiders, hoe is het om in deze omgeving te bewegen, …? De kwaliteit van het proces staat voorop en wordt gevat via twee proces-indicatoren: *welbevinden en betrokkenheid.* [2]

Figuur 1: aanpak – proces – effect schema

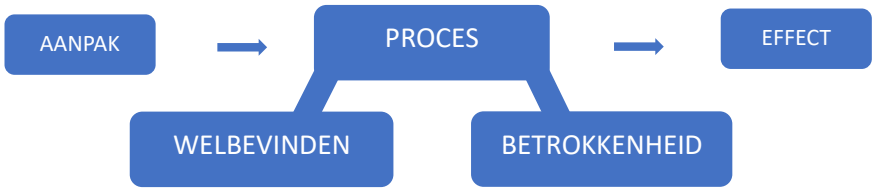

Welbevinden en Betrokkenheid

Welbevinden verwijst naar een toestand waarin het kind zich helemaal goed voelt. Het gaat om genieten, ontspanning, openheid, zelfvertrouwen, ... Er kan pas welbevinden optreden wanneer de basisbehoeften bevredigd zijn. Betrokkenheid uit zich in hoge concentratie, motivatie en exploratiedrang waarbij het kind mentaal actief is en zijn of haar mogelijkheden optimaal benut. Deze toestand duidt op diepgaand leren en ontwikkelen, het kind begeeft zich aan de grens van zijn mogelijkheden. Het wordt gekenmerkt door een intrinsieke motivatie om situaties te exploreren en zo een diepgaande ervaring op te doen. Zowel welbevinden als betrokkenheid zijn nodig voor kwaliteitsvolle omgeving.

Aanpakfactoren en begeleidersstijl

Daarnaast onderscheiden we vijf aanpakfactoren[3] die het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen kunnen beïnvloeden. Het gaat om:

- Het aanbod: hoe rijk is de omgeving (materialen, infrastructuur en activiteiten)?
- De sfeer en relaties: heerst er een positief groepsklimaat? Hoe gaan kinderen en begeleiders met elkaar om?
- De ruimte voor initiatief: hoeveel vrijheid is er en is die goed ondersteund?
- De organisatie: is de organisatie afgestemd op het kind? Verloopt de dag vlot?
- De begeleiderstijl gaat om de kwaliteit van tussenkomsten door de docent. Deze tussenkomsten kunnen sterk variëren en hangt af van de mate waarin de docenten inspelen op wat zich in de ervaringsstroom van het kind afspeelt. De begeleidersstijl wordt onderverdeeld in drie dimensies:
    - Stimulerend tussenkomen: in welke mate voegt de begeleider stimulerende prikkels toe?
    - Sensitiviteit: is er aandacht voor respect, affectie, duidelijkheid en bevestiging?

[2] Voor meer verdieping: Laevers, et al (2016). *Welbevinden en betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang. Implicaties voor het monitoren van kwaliteit*. Utrecht: Stichting BKK.

[3] Voor de volledige omschrijving van de schalen: Laevers, et. Al. (2005). *Ziko. **Z**elfevaluatie-**I**nstrument voor welbevinden en betrokkenheid van **K**inderen in de **O**pvang*. Brussel: Kind & Gezin.

- Autonomie verlenen: krijgen kinderen de vrijheid om interesses te uiten en krijgen ze verantwoordelijkheid?

II. Onderzoeksopzet

Onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is inzicht verwerven in de impact van het naschoolse aanbod op de leerlingen en de competenties van de docenten. Aan de hand van deze inzichten trachten we een wetenschappelijk gebaseerd narratief op te stellen die tot een duurzame verankering van het project kan leiden. We trachten inzicht te verkrijgen in de beleving van de leerlingen, de kwaliteiten en groeikansen van het aanbod. En naar het volgende projectjaar toe specifieke professionaliseringsinitiatieven op te stellen die de kwaliteiten van de docenten verder optimaliseren.

Het onderzoek onderscheidt de volgende onderzoeksvragen.

- *Hoeveel betrokkenheid genereren de activiteiten bij leerlingen?*
- *Wat in de aanpak en begeleidersstijl hangt samen met de vastgestelde niveaus van betrokkenheid?*
- *Wat is de beleving van de leerlingen bij het naschoolse aanbod door docenten?*

In de tweede fase van dit onderzoek, dat zal plaatsvinden in het schooljaar 2024-2025, worden de volgende vragen onder de loep genomen:

- *Op welke manier kan de kwaliteit van het naschoolse aanbod verbeterd worden?*
- *Hoe kunnen de competenties van de docenten verder versterkt worden?*

Dataverzameling

Het Amsterdamse project is opgedeeld in vijf pilots, verdeeld over de verschillende wijken in de stad: Noord, Oost/IJburg, Zuidoost, Zuid en Nieuw-West. Elke pilot wordt gekenmerkt door hun unieke demografie en een eigen aanbod aan naschoolse activiteiten die plaatsvinden op één of meerdere locaties.

De dataverzameling in de nulmeting verloopt via verschillende methodes. Zo vonden er observaties plaats, werden docenten en leerlingen bevraagd en werd er een focusgroep gehouden met de observatoren. Zeven door CEGO KU Leuven getrainde observatoren van het Advies- en Begeleidings-Centrum ABC in Amsterdam hebben op 21 locaties, verspreid over vijf pilots , data verzameld. In totaal gaat het over 60 observaties van naschoolse activiteiten, waarbij in totaal 516 kinderen geobserveerd werden. De observaties werden evenredig verdeeld over de pilots heen. Waar er meer activiteiten plaatsvonden, werden meer observaties gedaan, met als doel een zo breed mogelijke blik op alle soorten activiteiten te bekomen.

Tabel 1: overzicht spreiding aantal observaties over de pilots heen, nulmeting (juli 2024)

Pilot	Aantal locaties	Aantal observaties
Noord	4	11
Nieuw- West	3	11
Oost/ IJburg	6	24
Zuid	7	8
Zuid- Oost	1	6
TOTAAL	21	60

Meetinstrumenten

A) Meting van betrokkenheid

De betrokkenheid werd gemeten aan de hand van de Leuvense schaal van betrokkenheid, zoals ontwikkeld door CEGO KU Leuven. Het gaat over een vijfpuntenschaal waarbij ook tussenwaarden bestaan. Scores lager dan 2,5 beschouwen we als laag, scores tussen 2,5 en 3,5 als matig en scores hoger dan 3,5 beschouwen we al hoog.

De volgende vijfpuntenschaal is gebruikt.

Tabel 2: de Leuvense schaal van betrokkenheid

Score 1	geen mentale activiteit
Score 2	onderbroken mentale activiteit
Score 3	activiteiten zonder intensiteit
Score 4	activiteiten met intense momenten
Score 5	continue intense activiteit
Bij de scoring kunnen ook de tussenwaarden (1+, 2+, 3+, 4+) gegeven worden.	

B) Meting van de aanpak

De betrokkenheid wordt onder andere beïnvloedt door de aanpak. Deze wordt beschreven in vijf aanpakfactoren (Rijkdom van het aanbod, Sfeer en klimaat, Ruimte voor initiatief, Doeltreffende organisatie en Begeleidersstijl). De factor begeleidersstijl wordt nog verder opgesplitst in drie stijldimensies (Sensitiviteit, Stimulerend tussenkomen en Autonomie verlenen).

De aanpakfactoren worden ook op een vijfpuntenschaal beschreven waarbij score 1 en 2 laag zijn, 3 matig en score 4 en 5 hoog. Ten slotte wordt er ook een kwalitatief besluit verzameld bij de observatoren. De observator is gedurende een uur aanwezig bij de buitenschoolse activiteit. Tijdens deze observatie

geeft hij tien per toeval gekozen kinderen tijdens twee observatieronden, een score op betrokkenheid. Aan het einde van zijn observatie evalueert hij de aanpakfactoren.

Per geobserveerde leefgroep is ook het volgende in kaart gebracht

- Leeftijd van het jongste en oudste kind
- Het totaal aantal aanwezige pedagogisch medewerkers
- Het totaal aantal aanwezige kinderen
- Tijdstip van observatieronde(s)

Per geselecteerd kind is ook het volgende in kaart gebracht

- Het geslacht (jongen – meisje)

Overige meetinstrumenten

Elke observatie heeft een bijhorende docentenbevraging, die in de vorm van een terugkoppelend gesprek plaatsvindt aan het einde van de observatie. Samen met de observator vulden de docent een korte vragenlijst in waarbij er wordt gepeild naar hun indruk van de betrokkenheid van leerlingen op een vijfpuntenschaal, wat de hoogtepunten van de activiteit waren en welke aanpassingen ze eventueel zouden invoeren. Hierbij bevroeg de observator hoe de docent de betrokkenheid zelf inschat, wat de positieve punten van de activiteit was en waar nog groeipotentieel zit.

Per observatie trachtten we ook zo veel mogelijk input van de leerlingen zelf te ontvangen. De leerlingen werden bevraagd door de observator. Dit door hen een formulier met vier vragen te laten invullen. Door logistieke redenen was het niet mogelijke alle leerlingen te bevragen. Aan de hand van een nieuw instrument, de invulfiche konden de leerlingen hun beleving van de activiteit noteren. Ze werden bevraagd naar wat ze van de gehele middag vonden, wat ze van de activiteit, de groep en docent vonden en wat ze het leukst en minst leuk vonden. Voor elke leerling werd ook hun genderidentiteit en leeftijd bevraagd.

Om deze data verder te staven en ondersteunen werd ook een focusgroep opgericht met de observatoren na afloop van de dataverzameling. Hierbij werd er gepeild naar hun beleving en enkele resultaten met hen besproken. Van de zeven observatoren waren er vijf aanwezig, één heeft schriftelijk de vragen beantwoord en één was niet langer werkzaam bij het ABC en heeft dus geen input gegeven. De vragen van de focusgroepen werden opgesteld aan de hand van de reeds verzamelde data uit de observaties en leerling/docentenbevragingen. Het doel van deze gesprekken was ook een bredere blik te werpen op het gehele traject en de kwantitatieve data met kwalitatieve data te ondersteunen.

D) Praktische organisatie van het observatiebezoek

Het observatiebezoek verloopt steeds volgens hetzelfde stramien. De observaties zijn vooraf aangekondigd en ingepland met de docenten. De observator is in de namiddag, tijdens de buitenschoolse opvang aanwezig. Tijdens dit dagdeel wordt tweemaal een scanning uitgevoerd. Vervolgens zijn - op het einde van de observatie - de aanpakfactoren gescoord. Eén scanningsronde neemt 10 tot 15 minuten in beslag om de betrokkenheid van 5 kinderen/ronde in kaart te brengen aan de hand van de 'scanningsmethodiek'. Over de rondes heen worden verschillende kinderen geobserveerd. Die kinderen zijn vooraf ad random geselecteerd en zo gelijk mogelijk verdeeld naar geslacht. Per ronde wordt gestart met observatie van het eerste kind op de lijst. Dit kind wordt gedurende 2 minuten geobserveerd via de bovenstaande schaal van betrokkenheid. Er wordt kort genoteerd wat men geobserveerd heeft. De scores voor de aanpakfactoren zijn dus kwalitatief verantwoord. Tot slot zijn ook andere opmerkingen in verband met de halve dag observatie systematisch verzameld.

III. Beschrijving van de steekproef

De totale steekproef bestaat uit 60 observaties van activiteiten, waarbij in totaal 516 leerlingen tussen vier t.e.m. twaalf jaar geobserveerd zijn geweest voor betrokkenheid en 60 docenten bevraagd naar hun ervaring. De groepsgrootte varieerde tussen minimaal 3 kinderen en maximaal 25 kinderen. Gemiddeld bestaan de groepen uit 9 kinderen [sd= 3,91]. Bijna een kwart (23,3%) van de groepen bestond uit maximaal 6 kinderen (zie tabel 5). Gemiddeld is de leeftijd van het jongste kind 7 jaar en de gemiddelde leeftijd van het oudste kind is 10 jaar oud. Meer dan de helft (55%) van de geobserveerde groepen bestaat uit maximum 8 kinderen. De groepen werden steeds begeleidt door minimaal 1 en maximaal 3 begeleiders.

Tabel 3: overzicht van het aantal begeleiders per groep, nulmeting (juli 2024)

Aantal begeleiders	N
1	40
2	19
3	1

Tabel 4: overzicht van de leeftijdssamenstelling van de jongste en oudste leerlingen, N kinderen, nulmeting (juli 2024)

	N	Min	Max	M	SD
Aantal Leerlingen	60	3,00	25,00	8,93	3,91
Leeftijd jongste kind	60	4,00	10,00	6,58	1,86
Leeftijd oudste kind	60	5,00	12,00	9,68	1,91

Tabel 5: overzicht van het aantal leerlingen per geobserveerde groep, N kinderen, nulmeting (juli 2024)

	Totaal # leerlingen		Jongens		Meisjes	
Aantal	N kinderen	Cumulatief	N kinderen	Cumulatief	N kinderen	Cumulatief
0			4 [6,7%]	6,7%	2 [3,3%]	3,3%
1			7 [11,7%]	18,3%	8 [13,3%]	16,7%
2			7 [11,7%]	30%	3 [5%]	21,7%
3	3	5%	7	41,7%	10	38,3%

	[5%]		[11,7%]		[16,7%]	
4	3 [5%]	10%	5 [8,3%]	50%	12 [20%]	58,3%
5	4 [6,7%]	16,7%	11 [18,3%]	68,3%	11 [18,3%]	76,7%
6	4 [6,7%]	23,3%	4 [6,7%]	75%	4 [6,7%]	83,3%
7	11 [18,3%]	41,7%	5 [8,3%]	83,3%	4 [6,7%]	90%
8	8 [13,3%]	55%	2 [3,3%]	86,7%	1 [1,7%]	91,7%
9	4 [6,7%]	61,7%	3 [5%]	91,7%	3 [5%]	96,7%
10	4 [6,7%]	68,3%	0 [0%]	91,7%	1 [1,7%]	98,3%
11	6 [10%]	78,3%	2 [3,3%]	95%	0 [0%]	98,3%
12	4 [6,7%]	85%	2 [3,3%]	98,3%	0 [0%]	98,3%
13	2 [3,3%]	88,3%	1 [1,7%]	100%	0 [0%]	98,3%
14	4 [6,7%]	95%			1 [1,7%]	100%
15	1 [1,7%]	96,7%				
18	1 [1,7%]	98,3%				
25	1 [1,7%]	100%				

Als onderdeel van het onderzoek werden ook verschillende leerlingen bevraagd over hun ervaringen van de activiteit en naschoolse opvang die geobserveerd werd.[4] Er werden in totaal 63

[4] Door logistieke drempels was het niet mogelijk elke leerling bij elke observatie te bevragen. In totaal werden de bevragingen op 10 van de 60 observaties afgenomen.

leerlingenbevragingen ingevuld op 10 locaties aangezien het logistiek vaak niet haalbaar bleek om de leerlingen de bevraging te laten invullen. De dataverzameling betreft voor de leerlingenbevraging 25 meisjes, 36 jongens en 2 kinderen die hier liever niets over zeggen. Het jongste kind dat een bevraging invulde was 6 jaar en het oudste kind 13 jaar oud. Bijna de helft van (48,4%) waren 8 jaar of jonger.

Tabel 6: overzicht verdeling aantal jongens en meisjes in de leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024)

Gender leerlingen	N
Meisje	25
Jongen	36
Zeg ik liever niet	2

Tabel 7: overzicht leeftijden in de leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024)

Leeftijd leerlingen	N	Cumulatief
6	3 [4,7%]	4,7%
7	14 [21,9%]	26,6%
8	14 [21,9%]	48,8%
9	11 [17,2%]	65,5%
10	12 [18,8%]	84,4%
11	8 [12,5%]	96,9%
12	1 [1,6%]	98,4%
13	1 [1,6%]	100%

IV. Resultaten uit Observaties

Resultaten voor de geobserveerde betrokkenheid

Op groepsniveau[5] is de gemiddelde score voor betrokkenheid 3,36 [sd=0,59]. Dit is een matige score voor betrokkenheid. Vanaf een score van 3,50 spreken we van echte betrokkenheid. De minimum score van betrokkenheid is 1,85 en de maximum score is 4,7.

Tabel 8: gemiddelde, min., max. en SD voor betrokkenheid op groepsniveau, nulmeting (juli 2024)

N = 60	Min	Max	M	SD
Betrokkenheid	1.85	4.70	3.36	0,58

Tabel 9: spreiding voor betrokkenheid op groepsniveau (N=60), nulmeting (juli 2024)

Betrokkenheid	Laag		Matig				Hoog			
	[1.00-2.24]	[2.25-2.49]	[2.50-2.74]	[2.75-2.99]	[3.00-3.24]	[3.25-3.49]	[3.50-3.74]	[3.75-3.99]	[4.00-4.24]	[4.25-5.00]
Nulmeting	2 [3,4%]	1 [1,7%]	4 [6,7%]	7 [11,6%]	10 [16,7%]	14 [23,3%]	8 [13,4%]	5 [8,4%]	3 [5,1%]	6 [10,1%]

Bovenstaande tabel toont aan dat drie observaties [5%] vallen binnen de lage scores. 35 observaties [58,3%] hebben matige scores. In ongeveer 1/3 van de observaties [36.6%] (22 activiteiten) is er sprake van hoge betrokkenheid. Een observator die lagere betrokkenheidsscores toekende omschrijft de betrokkenheid tijdens hun observatie:

> *De sfeer was goed en de docent was rustig en aardig, maar toch was er weinig "te zien" gedurende de activiteit, omdat de docent op de achtergrond aanwezig was […] en de kinderen druk met elkaar bezig waren. De betrokkenheid van de kinderen bij de activiteit was lager, omdat er veel afleidende gesprekken waren.*

De figuur hieronder geeft de boxplot weer voor betrokkenheid. Bij een dergelijke boxplot is de vette horizontale lijn de mediaan of de scheidingslijn tussen de 50% hogere en 50% lagere scores. Voor betrokkenheid ligt deze mediaan op 3,33. Alle waarnemingen vallen tussen de twee dunne horizontale lijnen, met uitzondering van uitzonderlijke waarden, die met een bolletje zijn aangeduid. Vijftig percent van de geobserveerde leefgroepen vallen binnen het gekleurde vak. Voor betrokkenheid valt 50% van die waarnemingen tussen 3,01 en 3,65.

[5] Groepsniveau wordt berekend door het gemiddelde van de 10 betrokkenheidscores tijdens 1 observatie te nemen. Zo bekomen we 60 gemiddelde scores voor de 60 uitgevoerde observaties. Het gemiddelde van die 60 scoren vormt het groepsgemiddelde.

Figuur 2: boxplot spreiding betrokkenheidscores op groepsniveau, nulmeting (juli 2024)

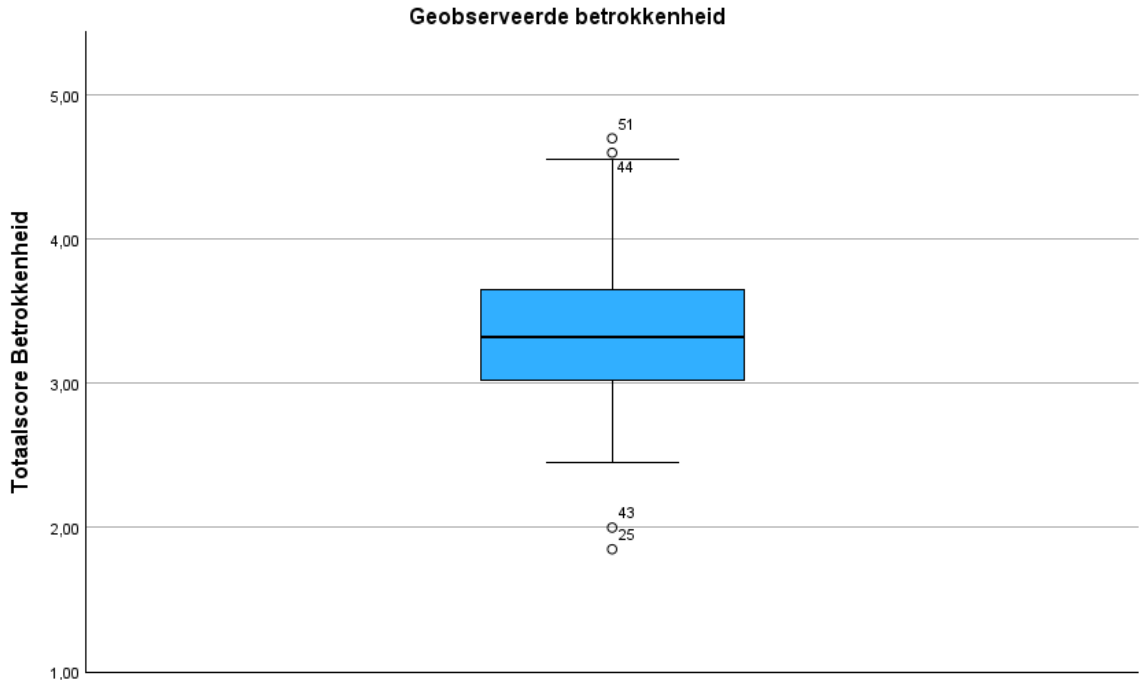

Er werd geen significant verschil in betrokkenheid of aanpak vastgesteld tussen de verschillende pilots. Er is geen significante invloed van het aantal begeleiders op de betrokkenheidsscore.

Tabel 10: gemiddelde betrokkenheid, aantal begeleiders, nulmeting (juli 2024)

Aantal begeleiders	N = 60	M betrokkenheid	M aanpak
1	40	3,26	3,61
2	19	3,62	4,14
3	1	2,75	3,14

Er werd geen significant verschil vastgesteld in de betrokkenheid tussen de observaties die vroeger of later op de namiddag plaatsvonden. De leeftijd van de leerlingen (groepen met leerlingen die max. 9 jaar oud zijn en groepen met leerlingen die min. 10 jaar oud zijn) heeft geen invloed op de betrokkenheidscores. Ook de groepsgrootte (groepen met max. 8 leerlingen en groepen met min. 9 leerlingen) heeft geen significante invloed op de geobserveerde scores betrokkenheid. Uit de data blijkt dat er geen observatorbias is, dit wil zeggen dat de observatoren op een betrouwbare manier gescoord hebben en dat er geen observatoren uiterst positief of negatief scoorden.

Of de naschoolse opvang georganiseerd wordt door een BSO of welzijnsorganisatie heeft geen significante invloed op de betrokkenheidsscores. Gemiddeld is de betrokkenheid iets lager in een BSO context dan in een welzijns-context, maar er is geen significant verschil.

Daarnaast vormt ook het al dan niet bezitten van gecertificeerde docenten geen significante invloed op de gemeten betrokkenheid tijdens de observaties. De gemiddelde betrokkenheid lag een beetje hoger bij niet-gecertificeerde docenten dan bij wel gecertificeerde docenten. De spreiding van de niet-gecertificeerde docenten is wel iets hoger. Bij drie observaties was het niet duidelijk of deze docenten al dan niet gecertificeerd waren en werden dus buiten beschouwing gelaten.

Ook wanneer deze gegevens gecombineerd bekeken worden is er geen statistisch significant verschil te meten in de betrokkenheidsscores. De hoogste gemiddelde score valt in de categorie Welzijn/ niet gecertificeerd en de laagste score in BSO/gecertificeerd.

Tabel 11: gemiddelde betrokkenheid, BSO, welzijnsorganisatie, gecertificeerd of niet, nulmeting (juli 2024)

Omschrijving	N	Minimum	Maximum	M betrokkenheid	SD
BSO	28	1,85	4,70	3,28	0,65
Welzijn	32	2,45	4,55	3,44	0,53
Gecertificeerd	34	1,85	4,35	3,28	0,51
Niet gecertificeerd	23	2,00	4,70	3,50	0,70
BSO/gecertificeerd	19	1,85	3,90	3,23	0,50
BSO/ niet gecertificeerd	8	2,00	4,70	3,39	0,97
Welzijn/gecertificeerd	15	2,50	4,35	3,35	0,53
Welzijn/niet gecertificeerd	15	2,45	4,55	3,56	0,55

Verkenning van betrokkenheid per geobserveerde soort activiteit

In de steekproef werd een opdeling gemaakt in de soort activiteiten. Creatief, cultuur, natuur, koken, STEM, sport en overige.

Creatief (= kunst, tekenen, knutselen, …)

De activiteiten die binnen deze categorie plaatsvonden zijn: kunst maken uit hout, kleien, kwasten maken, verven, insectenhuisje in potje knutselen, tekenen, 3D tekenen, ontwerpen, bloemen maken, speelgoed maken: stoepkrijt van gips en water, onderneming maken bv. restaurant in schoondoos, knutselen, pixelen, breien en schminken.

Cultuur (= toneel, dans, multimedia, …)

Onder deze categorie vallen de activiteiten als het maken van filmpjes en foto's, stopmotion maken uit klei, muziekinstrumenten bespelen, pianoles, verhalen vertellen, theater en musical.

Natuur (= buiten, planten, …)

Onder natuur vallen biologie-gerelateerde activiteiten in de stadsnatuur zoals beestjes zoeken en kruiden herkennen. Ook het plukken van plantjes en eten, kippen voeren, zaadjes planten, eten, buiten spelen, natuurwandeling en vogels spotten.

Koken

Onder deze categorie valt patisserie, sushi, pasta en taco's maken.

STEM (= Science Technology Engineering and Mathematics, ICT, …)

Deze categorie omvat robots maken/coderen/programmeren, knikkerbaan bouwen, wetenschappelijke activiteiten zoals experimenteren met elektriciteit.

Sport (= voetbal, gym, …)

Onder sport vallen de volgende activiteiten: gym, racketsport, gymnastiek, kickboksen, volleybal, voetbal, Multi sport, hockey, dans, weerbaarheid voor meiden, yoga en freerunning.

Overige (= huiswerkbegeleiding)

De 'overige' categorie omvat huiswerkbegeleiding. Dit is een moment waarop de leerlingen hun huiswerk kunnen maken.

Tabel 12: overzicht soorten activiteiten, nulmeting (juli 2024)

Soort activiteit	N	M betrokkenheid	M aanpak
Creatief	14	3,23	3,63
Cultuur	12	3,00	3,51
Natuur	3	3,13	3,86
Koken	4	3,34	3,78
STEM	9	3,74*	4,00
Sport	17	3,50	3,89
Overige	1	4,55	4,28

Er is significant hogere betrokkenheid geobserveerd tijdens de STEM activiteiten dan tijdens de culturele activiteiten. Zo omschreef een observator een STEM activiteit als volgt:

> *[…] Zij kregen een uitleg over wat ze gingen doen waarbij iedereen geboeid was, er was een leuke interactie tussen de begeleiders en de kinderen mochten ook af en toe iets voordoen. Je merkte dat alle kinderen goed aan het opletten waren. Dit was echt leuk om te zien. Tijdens het werken was er tussen de kinderen door veel interactie, ze wilden elkaar laten zien wat ze hadden gemaakt of ze gaven elkaar tips om bepaalde dingen te maken […]*

Een observatie bij een culturele activiteit had lagere betrokkenheidsscores:

> *De kinderen waren heel druk en leken niet echt geïnteresseerd te zijn in de activiteit. De activiteit leek erg geïmproviseerd waardoor de kinderen weinig aandacht hadden. Over het algemeen was het erg chaotisch.*

Ook de categorie sport en overige (huiswerkbegeleiding)[6] scoren gemiddeld hoger.

> *De kinderen waren allemaal fanatiek aan het sporten. Gezichten liepen rood aan door het vele bewegen.* (sport)

> *Het was een kleine groep waar erg veel rust heerste. De kinderen komen er echt om wat te leren en dat was terug te zien, maar er was ook ruimte voor plezier.* (huiswerkbegeleiding)

De volledige lijst met opmerkingen van de observatoren staat in de bijlage.

[6] De categorie 'overige' bestaat uit slechts één observatie waarbij de activiteit huiswerkbegeleiding was.

Resultaten voor de aanpakfactoren

De aanpakfactoren behalen scores tussen de 3,42 (Ruimte voor initiatief) en 4,08 (Groepsklimaat). De gemiddelde score voor begeleidersstijl is 3,83 en werd berekend door de gemiddelden van sensitiviteit, stimulerend tussenkomen en autonomie verlenen te berekenen. Het gemiddelde van al de aanpakfactoren en begeleidersstijl heet de Aanpak Totaal en is gemiddeld 3,77. De totaalscore voor aanpak heeft een positieve correlatie met de betrokkenheidsscore ($r = 0,63$, $p < .05$).

Tabel 13: overzicht gemiddelde scores aanpakfactoren en begeleidersstijl, nulmeting (juli 2024)

Aanpakfactor	N	Min	Max	M	Score				
					1	2	3	4	5
Rijkdom van aanbod	60	2	5	3,75	0 [0%]	8 [13,3%]	14 [23,3%]	23 [38,3%]	15 [25%]
Positief groepsklimaat	60	2	5	4,08	0 [0%]	2 [3,3%]	12 [20%]	25 [41,7%]	21 [35%]
Ruimte voor initiatief	60	1	5	3,42	1 [1,7%]	10 [16,7%]	23 [38,3%]	15 [25%]	11 [18,3%]
Doeltreffende organisaties	60	2	5	3,63	0 [0%]	9 [15%]	19 [31,7%]	17 [28,3%]	15 [25%]
Sensitiviteit	60	2	5	4,03	0 [0%]	3 [5,0%]	10 [16,7%]	29 [48,3%]	18 [30%]
Stimulerend tussenkomen	60	1	5	3,73	1 [1,7%]	5 [8,3%]	17 [28,3%]	23 [38,3%]	14 [23,3%]
Autonomie verlenen	60	1	5	3,73	1 [1,7%]	2 [3,3%]	20 [33,3%]	26 [43,3%]	11 [18,3%]
Stijl Totaal	60	2,33	5	3,83	11 [18,3%]	24 [40,0%]	6 [10,0%]	8 [13,3%]	11 [18,3%]
Aanpak Totaal	60	2,29	5	3,77	0 [0,0%]	0 [0,0%]	5 [8,3%]	32 [53,0%]	23 [30,0%]

De volgende figuur toont de spreiding van de gemeten factoren voor alle 60 observaties.

Figuur 3: overzicht spreiding van de aanpakfactoren, nulmeting (juli 2024)

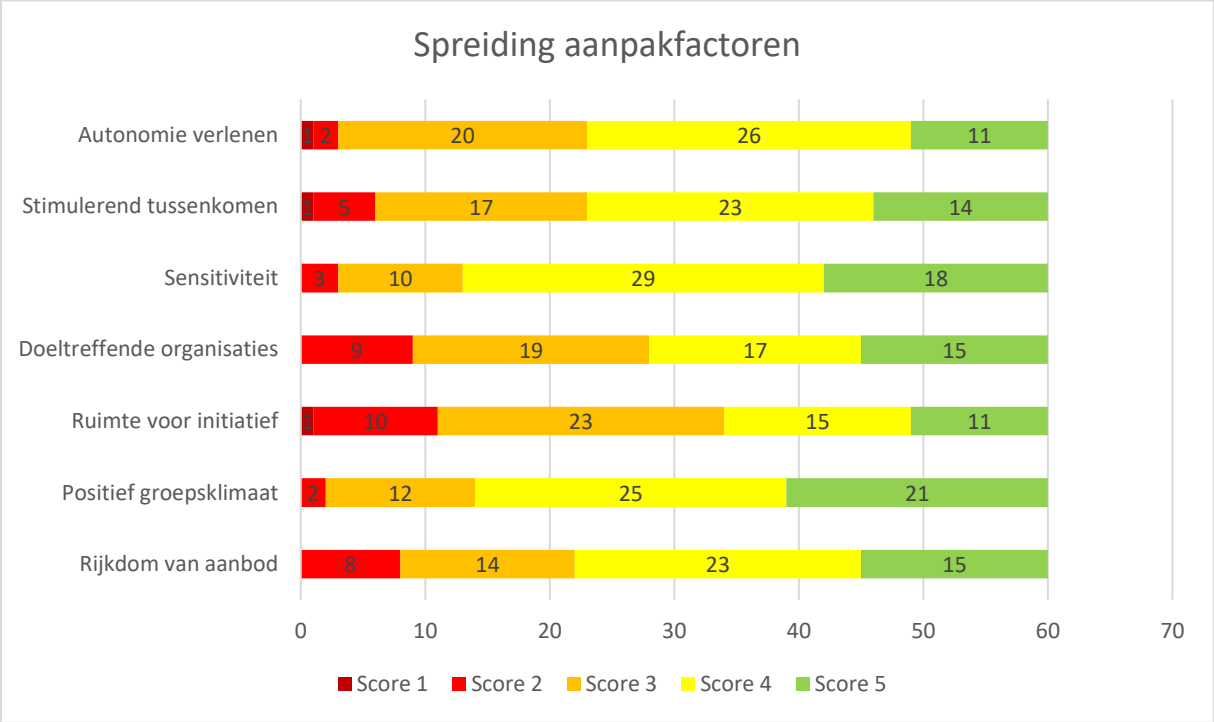

In onderstaande boxplot[7] zie je de visuele voorstelling van de verschillende aanpakfactoren. De hoogst scorende factor is **Groepsklimaat** (4,08). Uit de opmerkingen van de observatoren blijkt dat in een groot deel van de observaties een fijne groepssfeer hangt. Dat wordt ook gestaafd door deze waarneming van een observator:

> *Hele fijne sfeer waar ieder kind aandacht krijgt en mag doen wat hij zelf wilt binnen kaders. Na verloop van tijd zit de hele groep lekker te knuffelen. […] De kinderen luisteren goed en zijn lief voor elkaar. Ik zie regelmatig wat knuffeltjes onderling.*

De laagst scorende factor is **Ruimte voor initiatief** (3,42). Deze mediaan ligt het laagste van alle factoren, zoals te zien is op de boxplot op de volgende bladzijde. Dat wil zeggen dat 50% van de scores voor deze factor een 2 of een 3 zijn. De observatoren onderscheiden enkele aspecten zoals het bieden van keuzevrijheid, de mogelijkheid om vrij te exploreren en eigen input kunnen geven. Wanneer een activiteit te geleid verloopt verlaagt de betrokkenheid:

> *Kinderen hebben bewegingsvrijheid nodig om te kunnen exploreren. Als je kinderen de hele tijd kort houdt en dan opeens verwacht dat ze expressief spelen werkt niet.*

[7] Een boxplot stelt visueel de verdeling van de scores voor. De vette horizontale lijn is de mediaan. Vijftig percent van de geobserveerde activiteiten vallen binnen het gekleurde vak. Alle waarnemingen vallen tussen de twee dunne horizontale lijnen, met uitzondering van uitzonderlijke waarden, die met een bolletje zijn aangeduid.

Rijkdom van het aanbod (3,75) en Doeltreffende organisatie (3,63) scoren gelijkaardig. De rijkdom van het aanbod bevat veel delen. Zo komt het bieden van uitdaging als een grote factor naar voren, daarnaast zou ook voldoende variatie in de activiteiten en het volgen van de interesses van de kinderen belangrijk zijn:

> *Ze deden veel verschillende dingen, je zag duidelijk wanneer de kinderen het wel of niet interessant vonden. Bij interesse steeg de betrokkenheid.* (rijkdom van aanbod)

Het is opvallend dat Doeltreffende organisatie zo hoog scoort. De observatoren gaven zelf aan te denken dat deze factor nog het meeste groeipotentieel heeft. Zo werd meermaals aangehaald dat er duidelijk structuur en afspraken nodig zijn. Enkele keren spraken de observatoren van materiaal of een omgeving die niet bevorderend werkt wat allemaal tot lange wachttijden leidt:

> *[…] Zij zijn wel een halfuur bezig geweest met opruimen, de eerste 5 minuten deed iedereen mee maar dit werd steeds minder en kinderen gingen zich wat vervelen waardoor er uiteindelijk ook meer geklierd werd onderling. Begeleider zei dat de kinderen op een gegeven moment moesten gaan zitten en is toen zelf gaan opruimen.* (doeltreffende organisatie)

De Begeleidersstijl (3,83) scoort best goed. Onderstaand bespreken we de verschillende deeldimensies in detail. Opvallend is bij de begeleidersstijl Sensitiviteit (4,03), dat 50% van de scores tussen 4 en 5 liggen. Dit is een hoge score die ook bevestigd wordt door de observatoren. Zij stellen vast dat een zorgzame, warme houding voor een fijn groepsgevoel zorgt. Ook de band me de docent die kinderen over de tijd heen kunnen opbouwen wordt enkele keren benoemt:

> *Het mooiste moment vond plaats op het einde, er kwam een jongen naar de begeleider toe en die zei: ik heb hier helemaal geen vrienden waarop de begeleider zei: maar jij bent toch mijn vriend. Hiermee was het meteen goed.*

Stimulerend tussenkomen en Autonomie verlenen (3,73) scoren identiek. Om goed te stimuleren halen de observatoren aan dat een docent best inspeelt op de behoeftes van de kinderen, hen tracht uit te dagen en zijn best doet te motiveren:

> *[…] Wanneer het wat inzakte kwam de begeleider met een spelletjes om ze weer te motiveren. Deze begeleider had alle behoeftes van de kinderen goed in beeld.* (stimulerend tussenkomen)

De kinderen de vrijheid geven zelf dingen uit te proberen of controle te krijgen over de activiteit bevordert de betrokkenheid stellen de observatoren:

> *Wanneer de kinderen de ruimte krijgen uit te proberen en dingen zelf te doen dan verhoogt dit de betrokkenheid.* (autonomie verlenen)

Figuur 4: boxplot spreiding aanpakfactoren op groepsniveau, nulmeting (juli 2024)

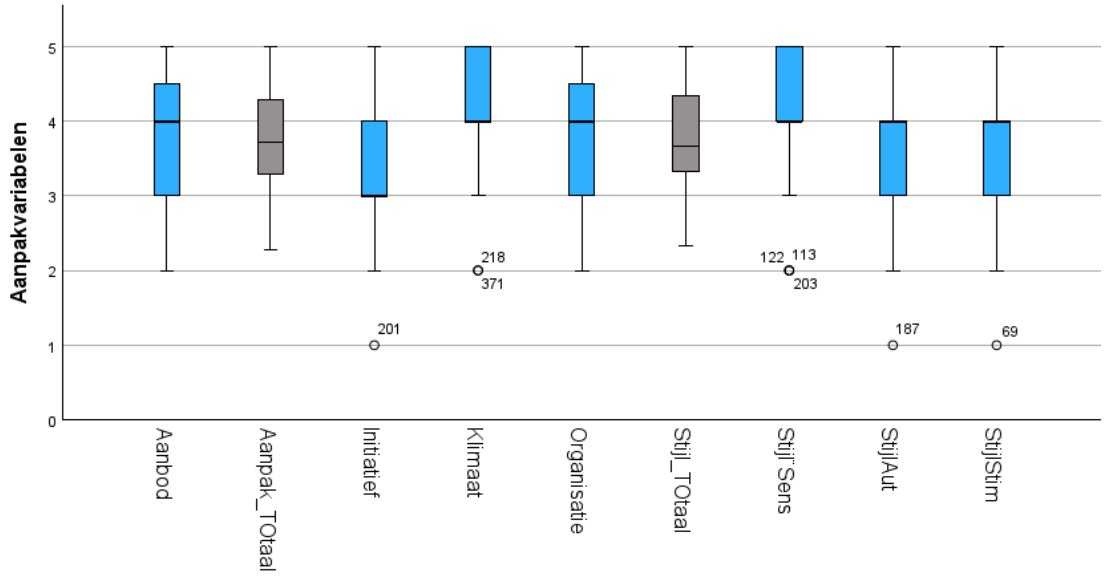

V. Resultaten verkregen via bevraging docent

Bij elke observatie werd een terugkoppelend gesprek gehouden bij de geobserveerde docent. In totaal werden er 60 docenten op alle 21 locaties gevraagd om de activiteit die geobserveerd werd een score op vijf voor betrokkenheid te geven. Hieruit bleek dat de docenten de betrokkenheid tijdens hun activiteit wat hoger inschatten dan de geobserveerde scores. De gemiddelde betrokkenheid volgens de observatoren was 3,36 ten opzichte van de ingeschatte 4,10 volgens de docenten.[8] Maar de minimale score die docenten gaven is een 2, dus ze durven ook wel aangeven wanneer een activiteit lagere betrokkenheid had.

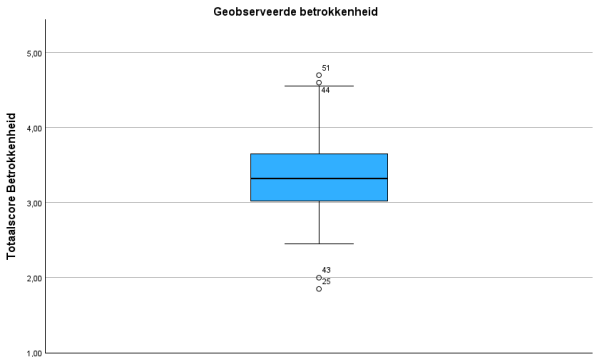

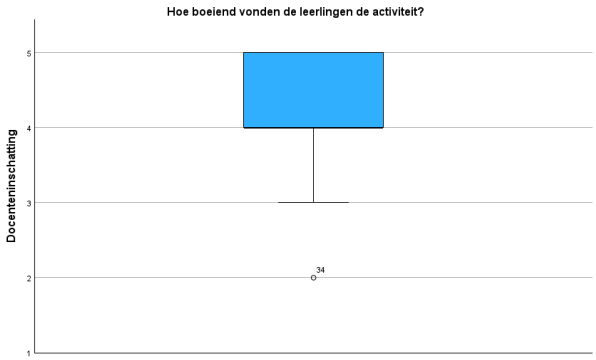

Figuur 5: gemiddelde betrokkenheidscore volgens de observatoren, nulmeting (juli 2024)

Figuur 6: gemiddelde betrokkenheidscore volgens de docenten, nulmeting (juli 2024)

Tabel 14: betrokkenheidscore door observator en docent, nulmeting (juli 2024)

N = 60	Min	Max	M	SD
Geobserveerde Betrokkenheid	1.85	4.70	3.36	0,59
Ingeschatte betrokkenheid door docenten	2	5	4,10	0,75

De docenten zelf schatten de betrokkenheid van de kinderen over het algemeen hoog in. De volgende quotes werden door de observatoren bij de docenten verzameld:

> *Dat de kinderen de hele tijd actief bezig waren, ook al was het niet altijd met de opdracht.*

[8] De docenten zijn niet getraind in het gebruik van de Leuvense betrokkenheidsschaal, ze kregen de schaal te zien en maakte op basis daarvan een inschatting.

De docenten beantwoorden twee vragen aan het einde van de observatie; Wat vond je het sterkste moment in de sessie vandaag? Welke aanpassingen of ingrepen overweeg je voor volgende sessies? Daaruit bleek dat zij zelf verschillende aanpakfactoren wisten te herkennen in hun werking.

Sfeer en klimaat werd als zeer positief ervaren door de docenten. Zij geven aan dat een fijne groepssfeer zich uit in kinderen die zelf contact komen zoeken met de docent:

> *De sfeer in de groep is goed en positief. Ze helpen elkaar. Kinderen durven aan mij te laten zien wat ze nu kunnen, bv. als dat iets is wat ze eerst nog niet konden.*

De rijkdom van het aanbod werd door de docenten aangegeven als een werkpunt. Er werd aangehaald dat het aanbod vaak hetzelfde was en er meer nood was aan uitdaging, ruimte voor initiatief, alsook materiaal en activiteiten die op de leeftijden van de kinderen zijn afgestemd:

> *Iets 'rijker': meer keuzemogelijkheden, meer interactie stimuleren; Het is handig als de oefeningen wat korter zijn, zodat de kinderen zich niet gaan vervelen en dus andere dingen dan de opdracht gaan doen.*

Uit de resultaten van de observatoren bleek dat Ruimte voor initiatief het laagst scoorde. De docenten waren echter vrij positief over deze factor in hun werking. Ze benoemen meermaals de optie die de leerlingen krijgen om vrij te kiezen en bewegen:

> *En de beleving van de kinderen: zij hebben de leiding, ze werken samen, ze komen met hun eigen ideeën.*

Doeltreffende organisatie komt bij de docenten naar voren als een factor met veel groeipotentieel. Zo komt een gebrek aan structuur en duidelijke timing en afspraken als grootste punt naar voren:

> *Rustigere omgeving, minder chaotisch, duidelijker de regels afspreken, nu moest dat vaak herhaald worden, […] midden in een pauze inplannen om nog even wat te eten/drinken.*

> *Door een scherpe organisatie had er wat minder dode tijd kunnen zijn. Hierdoor gingen de leerlingen zich vervelen en werden zij steeds drukker en drukker.*

Enkele andere zaken die de docenten aanhalen is dat kinderen soms vroeger worden afgehaald, dat ze een terugkoppeling met de kinderen en ouders wensen en soms het gevoel hebben nog een extra docent te kunnen gebruiken.

VI. Resultaten verkregen via bevraging leerlingen

In totaal werden er 64 leerlingen op 10 locaties bevraagd over de activiteit die geobserveerd werd. De schaal loopt van 1 (=laag) tot 5 (=hoog). Bijna drie kwart van de bevraagde leerlingen (74,8%) gaf de middag in de naschoolse opvang in zijn geheel een score 4 of 5 op de algemene vraag wat ze van de middag vonden, waarvan meer dan de helft de hoogste score gaven. Een kwart van de kinderen (25,8%) gaf de middag een score 3 of lager. Op de vraag hoe leuk ze de activiteit vonden, gaf bijna 80% van de leerlingen (51 leerlingen) een score 4 of 5. 20% van de leerlingen (13 leerlingen) gaf een score 3 of lager. Op de vraag hoe men zich voelt in de groep geeft meer dan 70% van de leerlingen (47 leerlingen) aan dat ze zich goed voelen in de groep (score 4 of 5). Maar meer dan een kwart (26,6%, 17 leerlingen) van de leerlingen voelden zich niet optimaal in de groep en gaven maximaal een score 3, waarvan zelfs 12 kinderen (18,8%) een score 1 of 2 gaven. Op de vraag hoe goed men zich voelt bij de docent, geven 75% van de kinderen (48 leerlingen) voelen zich goed bij de docent (score 4 of 5). De overige 25% van de leerlingen (16 leerlingen) geven maximaal een score 3, waarvan 11 kinderen (17,2%) maar een score 1 of 2 gaven.

Tabel 15: gemiddelde score gegeven door leerlingen op de activiteit, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)

Vraag	N	M	Min.	Max.	SD	Score				
						1	2	3	4	5
Wat vond je van deze middag?	62	4,03	1	5	1,34	6 [9,7 %]	4 [6,5 %]	6 [9,7 %]	12 [19,7 %]	34 [54,8 %]
Hoe leuk vond ik deze activiteit?	64	3,97	1	5	1,19	5 [7,8 %]	4 [6,3 %]	4 [6,3 %]	26 [40,6 %]	25 [39,1 %]
Hoe goed voel je je in de groep?	64	3,91	1	5	1,36	7 [10,9 %]	5 [7,8 %]	5 [7,8 %]	17 [26,6 %]	30 [46,9 %]
Hoe goed voel je je bij de docent?	64	4,05	1	5	1,35	6 [9,4 %]	5 [7,8 %]	5 [7,8 %]	12 [18,8 %]	36 [56,3 %]

Figuur 7: spreiding leerlingenbevraging, nulmeting (juli 2024)

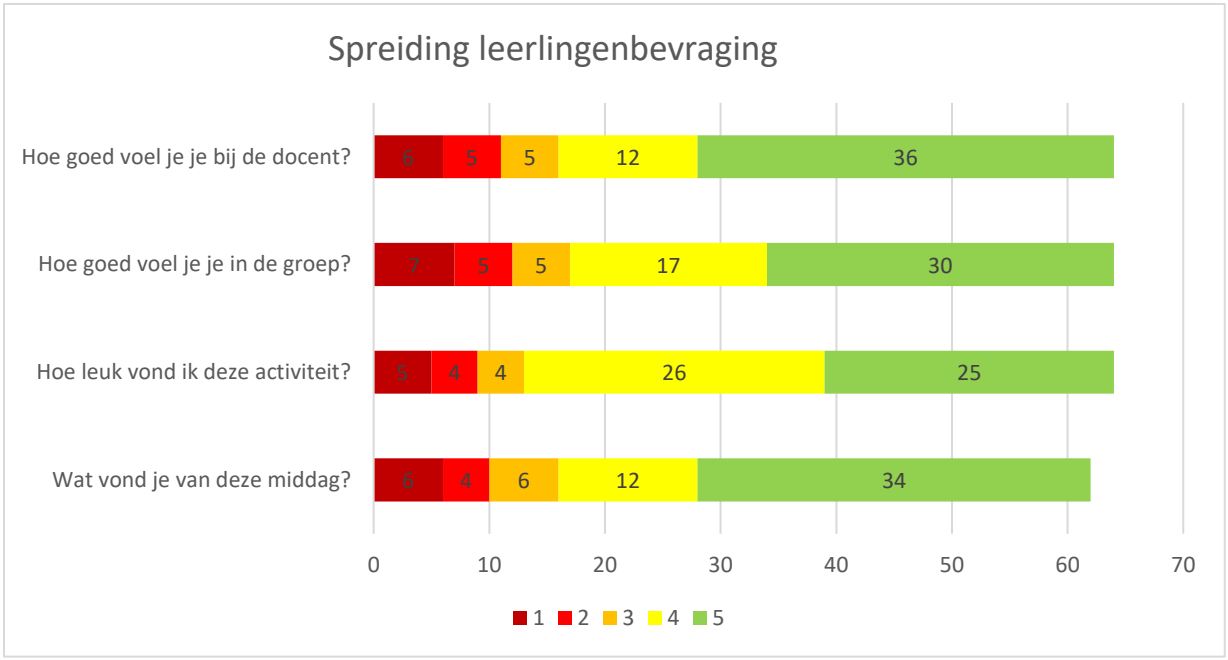

2024)

Verspreid over de 10 locaties gaven de leerlingen op 7 locaties gemiddeld een score tussen 3,25 en 5.

Tabel 16: gemiddelde score gegeven door leerlingen per locatie, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)

Locatie	N	Wat vond je van deze middag?	SD	Hoe leuk vond ik deze activiteit?	SD	Hoe goed voel je je in de groep?	SD	Hoe goed voel je je bij de docent?	SD
Locatie 1	6	4,33	0,82	4,67	0,52	4,33	0,52	4,50	0,55
Locatie 2	6	4,83	0,41	4,33	0,52	4,33	0,52	4,17	0,98
Locatie 3	10	4,60	0,84	4,60	0,84	4,60	0,84	5,00	0,00
Locatie 4	6	2,80	1,64	2,67	1,21	2,50	1,97	2,67	1,86
Locatie 5	2	5,00	0,00	4,00	0,00	4,00	0,00	4,50	0,71

Locatie 6	4	4,00	0,82	4,50	0,58	5,00	0,00	4,50	0,58
Locatie 7	18	4,76	0,44	4,28	0,58	4,50	0,71	4,50	0,71
Locatie 8	4	2,50	1,29	3,00	1,83	1,75	0,50	2,00	0,82
Locatie 9	4	1,25	0,50	1,25	0,50	1,25	0,50	1,25	0,50
Locatie 10	4	3,25	1,71	4,50	0,58	4,00	0,82	5,00	0,00

Drie locaties vielen op als plekken waar de leerlingen duidelijk lagere scores gaven. Op locatie 4 ligt de gemiddelde score bij elke vraag lager dan 3.00. Op locatie 8 voelt geen enkel van de bevraagde kinderen zich goed in de groep. Op locatie 9 voelde geen enkele leerling zich goed tijdens de middag of de activiteit, in de groep of bij de docent.

Tabel 17: overzicht van de leerlingenbevraging drie opvallende locaties, nulmeting leerlingenbevraging (juli 2024)

Locatie	Vraag	N	Min	Max	M
Locatie 4					
	Wat vond je van deze middag?	5	1	5	2,80
	Hoe leuk vond ik deze activiteit?	6	1	4	2,67
	Hoe goed voel je je in de groep?	6	1	5	2,50
	Hoe goed voel je je bij de docent?	6	1	5	2,67
Locatie 8					
	Wat vond je van deze middag?	4	1	4	2,50
	Hoe leuk vond ik deze activiteit?	4	1	5	3,00
	Hoe goed voel je je in de groep?	4	1	2	1,75

	Hoe goed voel je je bij de docent?	4	1	3	2,00
Locatie 9					
	Wat vond je van deze middag?	4	1	2	1,25
	Hoe leuk vond ik deze activiteit?	4	1	2	1,25
	Hoe goed voel je je in de groep?	4	1	2	1,25
	Hoe goed voel je je bij de docent?	4	1	2	1,25

VII. Resultaten verkregen uit focusgroep met observatoren

De focusgroep van de observatoren nam online plaats gedurende één uur met zes observatoren.[9]

De observatoren gaven unaniem aan dat ze het een leuke ervaring vonden om verschillende kinderen in uiteenlopende situaties te observeren. Ze konden zelf ervaren welke invloed de begeleider en omgeving hebben op de betrokkenheid van de kinderen.

> *"Best wel leuk om te doen, omdat je best wel verschillende dingen en kinderen hebt gezien. Je zag heel snel wat er invloed had op de kinderen en wanneer je ze kwijt raakte."*

Meermaals haalden de observatoren de Rijkdom Van Het Aanbod aan als een factor die voor hoge betrokkenheid zorgde. Een interessante activiteit, die de kinderen nieuwe dingen laat ervaren, met behulp van rijk materiaal. Ook het voorzien van activiteiten die op maat zijn voor de verschillende leeftijden.

> *"Ik was op een gegeven ergens met een buitenactiviteit en daar ging een begeleider de bosjes in, midden in de stad. Er kwamen pissebedden uit de grond en ze nam er eentje vast. De kinderen waren zeer betrokken […] ze hadden een soort van vergroot glaasje bij zich."*
>
> *"Met houtbewerking kunst maken: de leerlingen hadden doorheen de week verschillende dingen geleerd en dat ook meenamen in hun eindproduct. Dat was heel mooi om te zien."*
>
> *"Het zien van de enorme variatie aan activiteiten die worden aangeboden. Voor alle leeftijden en interesses is er wel wat."*

Ook de aanwezigheid van een Positieve Sfeer en Klimaat werd benadrukt.

> *"Het was een hele kleine groep, ze deden ook echt iets aan de groepsvorming: inchecken met soort van meditatie, dat iedereen zich thuis voelde. Er werd aandacht besteed aan het onderling vertrouwen."*
>
> *"Ze waren heel leuk aan het samenwerken en de leerlingen hielpen elkaar. Dus een leuk groepsgebeuren."*

De begeleiders spelen ook een belangrijke rol in de beleving van de kinderen. Een Sensitieve begeleider die goed kan inspelen op situaties maakt dat kinderen betrokken blijven.

[9] Eén observator kon niet aanwezig zijn aangezien deze niet meer tewerkgesteld was, echter hebben we de antwoorden van deze observator schriftelijk mogen ontvangen. In totaal verkregen we dus antwoorden van de zeven observatoren.

> *"De kinderen gingen met elkaar vechten en hoe daarmee werd omgegaan. Het was een voetbalactiviteit en twee broertjes zaten bij elkaar. De broertjes gingen met elkaar op de vuist en de docent was niet erg sensitief. […] De docent was niet sensitief doordat hij een leerling buiten zette en de andere binnen bleef. De spanning zat nogal hoog in de groep."*

Deze laatste is een erg herkenbare en goede illustratie van hoe een incident impact heeft op de gehele sfeer.

Ten slotte ook het Stimulerend Tussenkomen van een docent beïnvloedt de betrokkenheid van de groep. Dit mag niet ten koste gaan van een positieve groepssfeer zoals wordt aangegeven door een observator:

> *"Een meisje had duidelijk muzikaal talent. Ze pakt een gitaar vast en ze had meteen een klik van wauw dit was vet om te doen. Het experimenteren loont dus. De docent was vooral bezig met de leerlingen die talent hadden, de rest liet ze wat aan de zijlijn."*

Stimuleren kan ervoor zorgen dat leerlingen betrokken blijven over langere tijdspannen heen.

> *"Door positief te stimuleren voelde iedereen zich fijn in de groep en dit zorgde voor veel positieve interacties. Door de kinderen uit te dagen waren zij laat op de middag nog met veel aandacht bij de activiteit."*

De meeste voorbeelden van situaties waar groeipotentieel zat vielen onder de factor Doeltreffende Organisatie.

> *"Vooral docenten die goed voorbereid waren creëerden een ontspannen sfeer en goedlopende activiteiten."*

> *"De leerlingen gingen een knikkerbaan maken en tekenen. Het liep wat door elkaar. Het opruimen was heel moeilijk, er was zoveel troep. De leerlingen wisten niet wat ze moesten doen. Ik had het overzicht niet en de leerlingen ook niet. De leraar ging dan uiteindelijk het zelf opruimen na een halfuur. Je merkt dan ook dat de leerlingen heel lang moeten wachten en dan zie je kleine conflicten ontstaan omdat het langdradig werd."*

> *"Een uur voor eindtijd komen ouders hun kinderen halen. Dat heb ik bij meerdere activiteiten gezien en de docenten vinden dat ook vervelend dat ze de activiteit niet konden afmaken. De begeleider kon daar niets aan doen, dit ligt geheel aan de ouders. Bij een kleinere groep van 3 of 4 kan dit lastig worden."*

> *"Ik had dit bij een groep en het eindigde met één leerling. Dan is het een één op één sessie. De kinderen waren een verhaal aan het schrijven, dus in die zin had het niet heel veel invloed."*

Ook de achtergrond van de docenten werd als een bepalende factor aangehaald. Wanneer de docenten geen didactische achtergrond hebben, heeft dit volgens de observatoren een invloed op de manier waarop de activiteit verloopt. Dit wordt niet bevestigd door de data.

> *"De docenten hebben geen didactische achtergrond en weten niet hoe ze de kinderen mee moeten krijgen. Bijvoorbeeld […] de docent was tandarts assistente, dus zij had geen ervaring met kinderen. De leerlingen deden wel mee, maar ze kon de aandacht niet trekken wanneer het rumoerig werd."*

De observatoren hielden na elke observatie een nagesprek met de betrokken docent. Hieruit bleek dat de docenten de betrokkenheid vaak relatief hoog inschatten. De docenten antwoordden volgens de observatoren op een andere manier op de vraag. Zij keken meer naar de groep als geheel en over de afgelopen weken heen, in tegenstelling tot de observatoren die een momentopname maken.

> *"Het is ook raar om ze de score te vragen: bij hen is het gemiddeld over de hele groep, niet zoals wij naar één kind kijken. Als we de schalen lieten zien dan zegt de docent: 'ja doe die maar'."*

> *"Ik merkte ook wel dat ze een betrokkenheidsscore geven over alle lessen heen en dat ik moest aangeven: 'nee, deze les'. Dus dat beïnvloedde ook wel de scores."*

Enkele keren vroegen de docenten ook zeer bewust om feedback bij de observatoren.

> *"De begeleider zou binnen een paar weken beoordeeld worden dus die was blij met de feedback. 'Ik ben er zo bewust mee bezig', zei de begeleider. Dus dat ging heel goed."*

De docenten werden ook gevraagd groeipunten aan te geven: de docenten roepen vooral externe factoren op als verklaring, factoren waar ze zelf weinig of geen vat op hebben (bijvoorbeeld verbeteringen binnen de organisatie).

> *[…] "'Er is altijd ruimte voor persoonlijke verbetering' geven ze aan. Een verbeterpunt geven ze, niet over zichzelf, maar over de organisatie. De oorzaak leggen ze buiten zichzelf. […] Bv. het zijn de ouders die de leerlingen vroeger komen afhalen."*

Ruimte voor initiatief scoort lager dan verwacht binnen een vrijetijdscontext en scoort het laagste binnen de aanpakfactoren (M = 3,42). De observatoren hebben dit waargenomen in concrete situaties. De observatoren vertellen dat ze verschillende activiteiten herinneren waarbij de ruimte voor initiatief gelimiteerd was. Concreet gaat dit over het sterk leiden van een activiteit, een begeleider die zeer strikt is en/of geen ruimte laat voor eigen inbreng van de leerlingen.

> *"Veel van de activiteiten bij de BSO-organisatie waren heel gestructureerd/geleid. Ze mochten zelf stoepkrijt maken. Er ging een pak open dat uit de speelgoedwinkel kwam. De begeleiders werkten dat stappenplan af en de kinderen die hadden dat dan maar te volgen."*

> *"Tijdens een theater les, ging de docent het verhaaltje lezen en leerlingen gingen tegen muur aanzitten. De leerlingen moesten dat spelen. Geen ruimte voor eigen initiatief."*

Soms werd dit door de observatoren verklaard door de soort activiteit.

> *"Bij de hockey training. De kinderen doen de oefeningen precies zoals het moest, volgens de docent is dat in het begin belangrijk dat de basis goed is, 'vandaar dat ik het strak heb gehouden'."*

> *"Het viel mij op dat de activiteiten over het algemeen al redelijk vast stonden. Elke week heeft een vooraf bepaalde invulling. Vooral bij sportactiviteiten werd er vaak gedaan wat er gezegd werd en werden teams door de docent bepaald. Wel heb ik een keer gehoord als kinderen ideeën hebben ze dit mochten zeggen en dit misschien een andere les gedaan werd. Bij creatieve activiteiten was er vaak ook een duidelijke opdracht maar hierbinnen konden de kinderen wel hun eigen invulling geven aan wat ze precies gingen maken. Ik denk dus dat het heel erg aan de soort activiteit ligt hoeveel ruimte er is voor initiatief."*

Het moment van de dag waarop de activiteit plaatsvond had geen invloed volgens de observatoren.

> *"Bij mij viel het hartstikke mee, geen verschillen."*

> *"Veel begeleiders zeurden dat het wat te lang was tot 17u, maar ikzelf merkte niet veel verschil."*

VIII. Conclusie

De procesgerichte benadering die voor CEGO KU Leuven het uitgangspunt vormt, wordt in dit onderzoek gebruikt als maatstaf van de kwaliteit van de naschoolse opvang. Gebruikmakende van een SWOT-analyse (strenghts, weaknesses, opportunities en threats) wordt de data gestructureerd. Het volledige SWOT-schema kan in de bijlage worden teruggevonden. Onderstaand staan de besluiten en aanbevelingen van dit onderzoek per onderzoeksvraag.

Hoeveel betrokkenheid genereren de activiteiten bij leerlingen?

- De gemiddelde geobserveerde betrokkenheid is met 3,36 op een vijfpuntenschaal eerder matig. We zien tegelijk een grote spreiding naar geobserveerde activiteiten, waarbij meer dan een derde (22 activiteiten, 36,6%) een hoge gemiddelde score voor betrokkenheid heeft van 3.50 of meer. Dit betekent dat die activiteiten voor heel wat of de meeste kinderen als boeiend en uitdagend ervaren wordt. De gemiddelde betrokkenheid is matig bij 35 activiteiten (58,3%) met een score tussen 2,50 – 3,49. Hier zijn de kinderen voornamelijk routinematig bezig, zonder diepgaande ervaringen. Drie activiteiten (5,1%) hebben een lage gemiddelde betrokkenheid met scores tussen 1 – 2,49. Bij deze activiteiten zijn de kinderen duidelijk niet geïnteresseerd in het aanbod.
- De didactische achtergrond van de docenten heeft geen invloed op de geobserveerde betrokkenheidsscores. De activiteiten die binnen de BSO-context plaatsvinden scoren ook niet significant hoger op de betrokkenheid dan de activiteiten georganiseerd door welzijnsorganisaties.
- Er is een hoge correlatie tussen de factor Totale aanpak (de gezamenlijk score voor alle aanpakfactoren) en de betrokkenheid. Hogere scores op de aanpakfactoren houden dus sterk verband met hogere scores in de betrokkenheid. Elke aanpakfactor heeft een hoge correlatie met de betrokkenheidscore behalve Ruimte voor initiatief, die heeft een matige correlatie.
- Er is ook een matige correlatie tussen het aantal begeleiders en de gemiddelde betrokkenheidscore. De betrokkenheid ligt hoger wanneer er twee docenten aanwezig zijn dan wanneer er slechts één docent is.

Wat in de aanpak en begeleidersstijl hangt samen met de vastgestelde niveaus van betrokkenheid?

- De sterke punten van Groepsklimaat is dat er een fijne groepssfeer hangt tussen kinderen en docent. Dat blijkt uit de kwalitatieve data die de observatoren neerschreven tijdens hun observaties. Een kanttekening is wel dat een kwart van de leerlingen die een vragenlijst invulden over hun ervaring in de naschoolse opvang aangeven er niet tevreden mee te zijn.

- De factor waar nog het meeste ruimte voor groei bestaat is Ruimte voor initiatief met 3,42 zo blijkt uit de observatie en de focusgroep met de observatoren. Deze scoort lager dan we mogelijks kunnen verwachten in een vrijetijdscontext. Op momenten worden de activiteiten beschreven als 'te geleid', dit haalt de score naar beneden. Een hogere Ruimte voor initiatief uit zich in een omgeving waar plaats is voor keuzevrijheid, eigen input van de kinderen en exploratie.
- Doeltreffende organisatie behaalt een vrij hoge score van 3,63 maar wordt toch tijdens de focusgroep met de observatoren en vanuit de docenten aangehaald als een kans om verder uit te werken. Vooral het gebrek aan structuur, duidelijke afspraken en verwachtingen worden aangehaald als struikelblokken.
- Opvallend is dat Rijkdom van het aanbod anders gewaardeerd wordt bij de verschillende actoren: de observatoren zien dit tijdens de scanning (M= 3,75) en focusgroep als een sterk punt. Zo wordt de variatie van de activiteiten en het bieden van uitdaging aangehaald. De docenten zien hier echter nog een werkpunt in. Zij stellen net dat veel van de activiteiten hetzelfde zijn en dat er meer vrijheid voor de kinderen zou moeten zijn. De docenten spreken meer over het aanbod over het hele jaar, terwijl de observatoren een score geven voor het aanbod op de dag van de observatie.
- Een lagere betrokkenheid wijst niet per se op een onaangenaam klimaat. Zo zijn de aanpakfactoren Groepsklimaat (M = 4,08) en de stijldimensie Sensitiviteit (M= 4,03) factoren die hoog scoren, dit wordt ook bevestigd door de inschatting van docenten en de observatoren.
- De overige twee stijldimensies van begeleidersstijl: Stimulerend tussenkomen (M = 3,73) en Autonomie verlenen (M = 3,73). Het stimuleren loopt goed door in te spelen op de behoeftes van de kinderen en uitdaging en motivatie te voorzien. Autonomie wordt gegeven door de kinderen de ruimte te bieden zelf dingen te ondernemen en uit te proberen.
- De betrokkenheid hangt deels samen met het soort activiteit, zo scoren de STEM activiteiten (M = 3,74) significant hoger dan de culturele activiteiten (M = 3,00). Daarnaast behalen ook de sportactiviteiten een hogere gemiddelde betrokkenheid (M = 3,50).

Wat is de beleving van de leerlingen bij het naschoolse aanbod door docenten?

- Leerlingen blijken uit de bevraging over het algemeen tevreden te zijn over de naschoolse opvang, met gemiddelde scores tussen de 3,91 en 4,05. Van de bevraagde leerlingen gaf 75% aan zich goed te voelen en scoorden een 4 of 5. De overige 25% gaven maximaal een score 3 waarvan 11 leerlingen slechts een score 1 of 2. Bovendien waren er drie locaties die beduidend lagere scores kregen van de leerlingen. Dit stelt de hoge scores op de factoren Groepsklimaat en Sensitiviteit wat in vraag.

Aanbevelingen

- Een eerste stap richting optimalisatie van de buitenschoolse opvang in Amsterdam is de verdere ontwikkeling van een gemeenschappelijk gedragen visie vertrekkende vanuit de procesgerichte benadering. Deze kan bewerkstelligd worden a.d.h.v. het informeren van de docenten over de ervaringsgerichte aanpak: betrokkenheid, aanpakfactoren en begeleidersstijl. Dit zal de nodige draagkracht creëren om de te ondernemen stappen te coördineren en te realiseren.
- Door gebruik te maken van centrale aanspreekpunten per pilot/locatie kunnen docenten iemand hebben om op terug te vallen wanneer ze ondersteuning wensen. Deze coaches kunnen op hun beurt op ondersteuning van trainers van CEGO KU Leuven terugvallen.
- De gemiddelde betrokkenheid is matig met een 3,36: er is sprake van echte betrokkenheid vanaf 3,50. Hier ligt een kans om verder in te zetten op de kwaliteit van de naschoolse opvang door middel van professionalisering en verdere introductie van de procesgerichte benadering voor docenten in een het volgend projectjaar. Het procesgericht kader biedt docenten een gedeelde taal en kijk op hoe kinderen in de vrijetijdscontext optimale ontwikkelingskansen aangereikt krijgen. Het biedt een gedeeld kader voor reflectie en is tegelijk hands-on en handelingsgericht
- Uit de docentenbevraging blijkt dat zij de betrokkenheid tijdens hun activiteit een stuk hoger inschatten t.o.v. de werkelijke geobserveerde scores. Het is logisch dat men zichzelf hoger inschat. De docenten kennen het gebruikte kader niet goed, dus hun inschatting is sowieso oppervlakkig. Bovendien doet men mogelijks uitspraken over een langere termijn. Hier dient zich de kans aan om docenten op een dieper niveau mee te nemen in de betrokkenheidsschaal en aanpalende aanpakfactoren en begeleidersstijl, opdat zij zichzelf beter kunnen scoren. Een sterke ondersteuning die hen helpt onderzoeken welke verklaring de docenten zelf in de hand hebben, kan hun praktijk positief beïnvloeden.
- De laagst scorende aanpakfactor, Ruimte voor initiatief, heeft nog het grootste groeipotentieel. Bij momenten zijn de activiteiten zeer strak geleid, hier kan verder op worden ingezet.
- Doeltreffende organisatie blijkt een punt waar verdere stappen in gezet kunnen worden. Het bieden van een structureel kader vanuit elke pilot waar docenten op kunnen terugvallen kan voor verduidelijk zorgen. Docenten informeren over wat hier bevorderend kan werken zou een eerste stap kunnen zijn. Hier gaat het bijvoorbeeld over het maken van duidelijke afspraken, verwachtingen delen met de kinderen, eerder proactief te werken gaan dan reactief, concrete aanwijzingen geven, …
- Rijkdom van het aanbod is voor sommige docenten een groeipunt, het bieden van activiteiten die verschillend zijn van week tot week is volgens docenten een mogelijke optie. Naast meer variatie kan er ook ingezet worden op verdiepende activiteiten. Bijvoorbeeld de STEM-

activiteiten scoren hoog, daar kan een onderzoekende en nieuwsgierige houding ondersteund worden.

- De leerlingenbevraging toont aan dat leerlingen zich durven uitspreken wanneer ze zich niet goed voelen of niet tevreden zijn met het aanbod. In een volgend projectjaar kan het nuttig zijn meer input van de leerlingen te verzamelen over hun ervaringen in de naschoolse opvang. Dit kan via een klassieke bevraging of via een gespreks-methodiek, wat toegankelijker zou kunnen zijn voor alle leeftijden van de kinderen.

X. Bijlagen

Kwalitatieve resultaten nabespreking docenten

Wat vond de docent echt goed?
- Dat ze heel geconcentreerd waren en meedachten; - dat kinderen zelf met ideeën kwamen; - eindgesprekken, evaluaties met de kinderen; - het luisteren bij de uitleg; - ze reageerden alert op mijn instructies; - sommige kinderen deden goed mee; - zelfstandig werken; - dat de kinderen zo goed aan de slag gingen en heel enthousiast waren; - dat ze in het begin allemaal heel serieus aan de slag gingen en er snel gekozen werd wat ze gingen maken; - de sfeer in de groep is goed en positief. Ze helpen elkaar. Kinderen durven aan mij te laten zien wat ze nu kunnen, bv. als dat iets is wat ze eerst nog niet konden; - dat je nu echt kan zien dat kinderen stappen nemen in hun zelfvertrouwen en hun kunnen. Ze stellen gerichte vragen; - de manier waarop de kinderen de instrumenten ontdekken; - bij het mediteren doen de kinderen goed mee. De kinderen letten goed op en onthouden veel; - het moment van snappen. De robot doet alleen wat wij programmeren; - de kinderen willen de activiteit voortzetten, ook na de eindtijd; - dat de kinderen de hele tijd actief bezig waren, ook al was het niet altijd met de opdracht; - dat de kinderen goed zelfstandig aan de slag gaan met de materialen en dat ze duidelijk aan het verder denken zijn over de kleuren etc.; - dat de kinderen nog heel goed wisten wat ze vorige keer hadden gedaan en hoe het werkte; - de presentaties; - dat de kinderen een mooi resultaat hebben gegeven. Opdracht was duidelijk en op hun eigen manier hebben die kunnen uitvoeren; - dat ze zelf de groentes gingen snijden; - het naspelen van het verhaal. Ze deden goed mee en kwamen met goede eigen ingevingen qua spel;

- als er een kindje neigde moe te worden of de concentratie raakt op, wisten we de kinderen weer te motiveren;
- de activiteit duurde twee uur in plaats van één uur. En de beleving van de kinderen: zij hebben de leiding, ze werken samen, ze komen met hun eigen ideeën;
- de kinderen die wilden deden echt goed mee;
- dat alle kinderen echt fanatiek meededen en ondanks ze af en toe een regel proberen te ontwijken je ze hier op kan aanspreken zonder weerstand;
- het schilderen met zelfgemaakte kwasten en de positieve feedback op elkaar;
- structuur en uitdaging;
- het rustiger krijgen van de groep door een kindje wat anders te laten doen;
- zelfstandig aan de slag kunnen gaan zonder instructie van de docent;
- dat ze allemaal sportief gedrag lieten zien en ook de minder goede leerlingen de kans geven;
- hoe goed de kinderen mee deden iedereen was enthousiast;
- de sfeer in de groep is goed, de kinderen weten ondertussen wat ze van elkaar kunnen verwachten. De kinderen zoeken nu ook bewust contact met mij op en dat is leuk om te horen;
- kinderen zaten echt in de flow met hun knikkerbaan.

Wat kon er volgens de docent beter?

- Er kan wel wat vernieuwing komen, elke week lijkt redelijk op elkaar;
- de kinderen langer betrokken houden;
- "Ik wil graag een ander lokaal en een terugkoppeling geven naar ouders.";
- sommige spelletjes vervangen;
- dat de kinderen beter naar mij luisteren;
- iets meer beweging voor sommige leerlingen;
- de les wat eerder eindigen zodat er meer tijd is om goed af te sluiten en de eindproducten te bekijken;
- de kinderen langer betrokken houden. Door afleiding van een andere groep naast hun die met een andere activiteit bezig waren was dit niet altijd even makkelijk;
- een gestructureerd programma neerzetten;
- geen kinderen meer eerder op laten halen (voor het einde van de activiteit);
- vaker mediteren tijdens de les (normaal doen we dat 2x, nu maar 1x). Vaker keuze geven om beurt over te slaan. En onderscheid maken tussen brutaal zijn of aandacht vragen, en als het de les beïnvloedt daarop ingrijpen.

- rustigere omgeving;
- minder chaotisch,
- meer ruimte voor vrij spel;
- meer zelfstandigheid stimuleren in het klaarzetten van materialen;
- duidelijker de regels afspreken, nu moest dat vaak herhaald worden;
- er voor zorgen dat de vervelende kinderen de activiteit niet verpesten voor de gemotiveerde kinderen;
- op de momenten dat ik even niet oplet ontstaat er toch sneller onenigheid of doen ze dingen die niet mogen, dat zou nog wat minder mogen;
- midden in een pauze inplannen om nog even wat te eten/drinken;
- meer dynamiek in de oefeningen;
- minder aandacht geven aan het negatieve gedrag van een kindje en hem eerder uit de groep halen;
- meer en divers materiaal;
- kinderen moeten minder met elkaar bezig zijn en minder spullen verspillen. Volgende keer ga ik hier meer aandacht aanbesteden;
- de combinatie nieuwe activiteit en herhaling, want de herhalingsgroep was wat onrustiger;
- zo veel mogelijk de kinderen laten ervaren en laten doen in de natuur. Hier zo hoog mogelijk op inzetten;
- organisatorische dingen, zoals dat de kinderen van andere locaties komen en dat is soms ingewikkeld. En uiteindelijk zijn er nu maar 5 kinderen, veel kinderen haken tussendoor af en dat is zonde want er zouden meer kansen kunnen liggen voor deze activiteiten. En dat kinderen volgende keren beter begrijpen dat er niet altijd 'vrij' gespeeld kan worden, maar dat ze zich soms ook aan de opdracht moeten houden;
- gestructureerde opbouw bij het maken van toneelstuk;
- soms heb ik handen te kort. Iets meer mijn aandacht over alle kinderen verdelen nu voor sommige kinderen wat meer aandacht;
- meer snijmachines;
- verschil in leeftijd is een uitdaging.

Wat valt er uit deze ervaring te halen in het licht van coaching van deze begeleider(s)?

Positieve ervaringen
- Duidelijkheid naar de kinderen toe; - focus op positief contact en aanmoediging; - de begeleidster maakt een rustige, respectvolle indruk; - docent is sensitief en positief en vroeg af en toe waarover de kinderen schreven, om interactie uit te lokken; - fijn dat de leerlingen zoveel vrijheid krijgen.
Ontwikkelpunten in het kader van coaching
- Geen complimenten geven; - geen onderwerp; - het niet kunnen managen van een groep; - geen strakke organisatie; - meer dan één begeleider nodig; - geen zelfvertrouwen; - chaotische momenten; - vervelingsmomenten; - starten met verloop van de les; - meer creatieve stimulatie zodat de kinderen 'langer' betrokken blijven; - uitdagend maken van activiteiten; - voorkomen van hangen van kinderen; - verminderen van wachttijd door bijvoorbeeld het bieden van meer initiatief of keuzevrijheid; - differentiatie; - iets 'rijker': meer keuzemogelijkheden, meer interactie stimuleren; Het is handig als de oefeningen wat korter zijn, zodat de kinderen zich niet gaan vervelen en dus andere dingen dan de opdracht gaan doen. - meer sensitiviteit; - inspelen op de behoeftes van de kinderen: waar staat hun energie naar en hoe kan je deze reguleren; - grenzen trekken; - regels uitleggen; - iets meer sturen; - uitleggen waarom je iets doet.

Adviezen m.b.t. methodologie
- Er waren veel kinderen waar de aandacht over verdeeld moest worden, misschien in een vast rondje de groepjes langsgaan zodat ze allemaal aanbod komen; - de les zat echt goed georganiseerd in elkaar. Het enige wat misschien wat beter kon was dat de rondjes soms net even te lang duurde waardoor sommige kinderen op het eind een beetje verveeld waren; - door een scherpe organisatie had er wat minder dode tijd kunnen zijn. Hierdoor gingen de leerlingen zich vervelen en werden zij steeds drukker en drukker; - duidelijke grenzen gebruiken. Niet 4 keer zeggen dat ze nu moeten opruimen en ze dan toch door laten gaan; - structuur aanbrengen; - de uitdaging aansluiten op de verschillende leeftijden (oudere kinderen andere uitdaging dan de kleinere); - kleinere onderdelen waar je meer resultaat mee kan 'zien'/dit aansluiten op de belevingswereld van de kinderen; - afstemming van activiteiten op (ontwikkel)leeftijd; - sensitiviteit/ooghoogte; - extra persoon erbij die actief meehelpt; - planning maken van de activiteit; - er was nu veel keuze voor de kinderen, waardoor de leerkracht hard moest werken om al het materiaal neer te zetten. Door minder keuzes aan te bieden en de materialen beter voor te bereiden hoeft zij tijdens de les wat minder hard te rennen; - doordat de organisatie aan het begin niet helemaal klopte en de warming-up saai en langdradig was voor de kinderen begonnen zij zich duidelijk te vervelen. Maak de warming-up wat spelenderwijs waardoor je meteen hun aandacht hebt; - Minder de kinderen laten wachten.

Kwalitatieve resultaten door observatoren per factor

Betrokkenheid
+ (8)
“Aangehouden activiteit en weinig dode momenten zijn nodig om betrokkenheid op peil te houden.” “Uiterste concentratie is goed waar te nemen (tong uit de mond, laat zich niet afleiden door andere kinderen etc.).” “Dat intrinsieke motivatie ervoor zorgt dat kinderen meer betrokken zijn.” “De kinderen luisteren in stilte en met aandacht naar de uitleg. Hierna worden zij in tweetallen verdeeld en hebben de kinderen veel gezamenlijk plezier.” “De kinderen waren allemaal fanatiek aan het sporten. Gezichten liepen rood aan door het vele bewegen.” “Veel enthousiasme bij kinderen.” “Tijdens het werken aan de knikkerbaan was (bijna) iedereen geconcentreerd bezig, dit is ook terug te zien in de scores voor betrokkenheid. Er waren toen ook veel interacties tussen de kinderen alleen waren het wel echt 3 teams en was er tussen de teams wel af en toe wat strijd.” “En herhaling zorgt voor een grote betrokkenheid.”
- (4)
“Kinderen waren bij binnenkomst even vrij, hierbij was er even heel veel drukte bij binnenkomst. Al snel gingen de kinderen over naar de warming-up en het kickboksen dit was strak georganiseerd en verliep snel achter elkaar. Soms waren de kinderen in mijn ogen iets te kort bezig met de activiteit en moesten zij al snel gaan zitten. Tijdens het kickboksen was de begeleider wat meer op de achtergrond, de kinderen hadden plezier. Een paar kinderen liepen bij het beginspel wat te zeuren dat ze dit niet nog een keer wilde spelen, de begeleider gaf aan dat als zij een ander spelletje weten dat zij dit volgende keer kunnen gaan doen.” “Als er geen goede samenwerking was zag je meteen dat ze minder betrokken waren.” “De sfeer was goed en de docent was rustig en aardig, maar toch was er weinig "te zien" gedurende de activiteit, omdat de docent op de achtergrond aanwezig was (vanwege de aard van de activiteit) en de kinderen druk met elkaar bezig waren. De betrokkenheid van de kinderen bij de activiteit was lager, omdat er veel afleidende gesprekken waren.” “Doordat de kinderen helemaal niet betrokken zijn in het toneelstuk vervelen de kinderen zich heel erg. Hierdoor laten zij veel negatief gedrag zien.”

Sfeer en groepsklimaat
+ (13): fijne groepssfeer (12) kleine groep (2) moment van de dag (1)
“De kinderen scoorden hoog op betrokkenheid en de docenten scoorden ook hoog op hun factoren (dat weerspiegelt de wisselwerking). De sfeer was goed, rustig en warm en de groep was klein.” “Dat de mate van betrokkenheid ook te maken heeft met de sfeer in de groep en het moment op de dag.” “De kinderen hadden veel plezier met het maken van de knikkerbaan, door er onderling ook een soort van strijd van te maken werd deze betrokkenheid flink bevorderd.” “De sfeer tussen de meeste kinderen en de begeleider is wel warm.” “Er was een ontspannen, enthousiaste sfeer onder de kinderen. De docent was over het algemeen ook enthousiast en stimuleerde de kinderen. De interacties tussen de kinderen waren grotendeels positief.” “Leuke activiteit met fijne sfeer en een rijk aanbod.” “Hele fijne sfeer waar ieder kind aandacht krijgt en mag doen wat hij zelf wilt binnen kaders. Na verloop van tijd zit de hele groep lekker te knuffelen. […] De kinderen luisteren goed en zijn lief voor elkaar. Ik zie regelmatig wat knuffeltjes onderling. Daarnaast zag je dat de kinderen echt iets moois wilden maken en er was veel concentratie op de opdracht.” “Fijne, relaxte sfeer in de groep. Kinderen zitten op de grond, kletsen met elkaar en zoeken contact met elkaar. Kinderen voelen zich duidelijk op hun gemak bij de begeleiders.” “Kinderen wilden vooral graag spelen met de bal en minder oefenen, maar de sfeer was over het algemeen wel de hele les goed.” “Er was een positieve sfeer: blije kinderen, gezellig (muziek aan tijdens het bewegen).” “Er was een heel goede, warme sfeer.” "De oudere kinderen helpen de jongere." “De groep was klein en de aard van de activiteit vroeg om weinig interactie. Doordat er soms kinderen werden opgehaald, bleven uiteindelijk twee kinderen over. Zij waren wel actief bezig en leken enthousiast.”
- (3): onrust (2) docent niet kennen (1)
“Een aantal kinderen kunnen veel invloed hebben op de groep en de tussenkomst van de juf was net wat matig waardoor kinderen te lang door konden gaan met bepaald gedrag.” “Onrustige sfeer, veel door de begeleider heen gepraat en veel correctie nodig.” “Maar de docent was een invaller en kende daardoor de kinderen niet. Dat zorgde wellicht voor minder contact tussen de docent en de kinderen.”

Rijkdom van het aanbod
+ (19): Interesse volgen (4) variatie (5) aansluiten op leeftijd (1) verrassend (2) uitdaging (8) echte ervaringen (2)
“De activiteit stimuleerde de kinderen om creatief aan de slag te gaan.” “Ze deden veel verschillende dingen, je zag duidelijk wanneer de kinderen het wel of niet interessant vonden. Bij interesse steeg de betrokkenheid.” “Ook de afwisseling in activiteiten die aansluiten bij hun leeftijd helpt bij de betrokkenheid.” “Door de kinderen veel verschillende oefeningen te laten doen zonder materiaal lukt het toch om de aandacht er voor een groot deel bij te houden.” “De kinderen hebben echt nog hun eigen belevingswereld. Hier wordt goed op aangesloten en hierdoor gaat iedereen echt lekker aan de slag met het knutselen of puzzelen. Uiteindelijk sluit iedereen aan om een mooi ei te maken en wordt dit met veel aandacht gemaakt.” “De activiteiten die de kinderen deden waren afwisselend en sloten aan op de interesse van de kinderen. De kinderen zaten steeds in andere teams en moesten samenwerken voor een goed resultaat.” “De manier waarop de juf zich voorstelde was verrassend en trok meteen de aandacht van de kinderen. Omdat ze steeds iets nieuws deed werd de interesse van de kinderen wel steeds opnieuw gewekt.” “De activiteit wekt echt de interesse van de kinderen, de kinderen gaan er helemaal op in. Door de kleine groep konden ze veel zelf doen.” “Ze deden veel wisselende activiteiten, vooral buiten konden ze hun energie kwijt.” “En ook de uitdaging van de activiteit.” “Betrokkenheid lijkt sterk afhankelijk van de uitdaging in het aanbod.” “Door de uitdaging van de opdrachten blijven de kinderen lekker bezig. Iedereen wil het zo goed mogelijk doen en records halen.” “Dat het belangrijk is om voor evenveel uitdaging te zorgen bij verschillende aangeboden activiteiten en niet meer naar 1 activiteit te trekken dan de ander.” “Dat het bieden van een uitdaging veel kan doen met het verhogen van de betrokkenheid.” “De kinderen hadden genoeg uitdaging om lekker aan de slag te gaan, daarnaast was de uitleg ook leuk waardoor iedereen echt meedeed.” “Dat het bieden van een uitdaging veel kan doen met het verhogen van de betrokkenheid.” “'Echte' ervaringen lijken tot meer betrokkenheid te leiden.”

"Ze keken allemaal naar de begeleider toen ze een verhaal aan het vertellen was en gingen hard aan de slag toen ze zelf vogels mochten zoeken. Hierbij stemde ze af met elkaar en hadden ze het over de vogels die ze zagen. Ieder kind mocht zichzelf zijn in de groep."
- (6): niet afgebakend (1) gebrek aan uitdaging (1) gebrek aan variatie (3)
"Daarnaast was wat ze konden doen erg breed en niet afgebakend, dit stimuleert niet om door te gaan." "Zodra de kinderen het niet interessant vinden, zien ze in alles afleiding." "De betrokkenheid was redelijk laag, het was alsof kinderen routinematig hun ding aan het doen waren. Ze zouden nog meer betrokkenheid kunnen laten zien als ze meer uitdaging/resultaat zien. Nu doen ze bijna 10 weken over hetzelfde project." "Kinderen die het al vaker hadden gedaan waren wat minder betrokken. Hoe de les ingevuld wordt is erg belangrijk." "Aandachtspan was bij de herhaling kort, kijken naar hoe je dit toch uitdagend kan maken voor de kinderen of hoe je hun toch betrokken kan houden." "Deze activiteit was na de opwarming opgesplitst in twee groepen, waarbij de ene groep een herhaling deed van een voorgaande activiteit en de andere groep ging aan de slag met een nieuwe truc (salto). De lagere scores van betrokkenheid waren in de groep die de herhaling ging doen van vorige week. Er was meer betrokkenheid in de groep waarbij de nieuwe activiteit werd aangeboden. Een kind dat het spannend vond, werd aan de hand genomen door de begeleider om stap voor stap de truc te leren. Uiteindelijk durfde hij het zelf."

Ruimte voor initiatief
+ (8): eigen input (2) keuzevrijheid (4) exploratie (4)
"Ruimte voor initiatief maakt kinderen enthousiast." "De kinderen waren erg jong, de juf paste zich hier wel op aan. De kinderen gingen verven mochten zelf weten hoe en wat." "Ze begonnen bij met het maken van kwasten en vervolgens mochten ze allemaal verf kiezen." "Kinderen mochten bij binnenkomst vrij spelen. Toen er wat meer kinderen waren gingen 2/3 begeleiders buiten een spel doen met de kinderen. Hierbij mochten ze vrij aansluiten. De kinderen die hierbij mee deden waren erg betrokken." "Een sfeer en opzet waarin de kinderen alle instrumenten vrijuit konden ontdekken." "Mogelijkheid tot exploratie lijkt van invloed te zijn op de betrokkenheid van de kinderen." "Kinderen lijken enthousiast en zijn bezig met ontdekken en diertjes zoeken. Groep voelt goed aan."

"Vrijheid en exploratie lijken belangrijk om betrokkenheid ook daadwerkelijk vast te houden voor langere tijd." "Kinderen hebben bewegingsvrijheid nodig om te kunnen exploreren. Als je kinderen de hele tijd kort houdt en dan opeens verwacht dat ze expressief spelen werkt niet."
- (2): te geleid (2)
"Een heel geleidde activiteit. Naarmate deze tegen het eind liep en het later op de middag werd, begonnen de kinderen af te haken." "De begeleider was erg strikt. Kinderen hadden weinig inbreng. Instructies en regels moesten door de kinderen constant nagezegd worden. Harde luide stem. Later werd dit iets minder."

Doeltreffende organisatie
+ (8): voorbereiding (2) duidelijke afspraken en verwachtingen (7)
"De activiteit was goed georganiseerd en er was veel variatie in werkvormen en oefeningen." "Er waren twee docenten voor vijf kinderen, wat zorgde voor een gecontroleerde activiteit. De docenten waren goed voorbereid, er waren duidelijke afspraken met de kinderen over de regels en de groep was klein. Dit zorgde voor warmte, duidelijkheid en betrokkenheid in de groep." "De regels werden duidelijk van tevoren besproken en gehandhaafd. Hierdoor was er weinig ruimte voor verveling of negatief gedrag, dit was mooi om te zien. Daarnaast kon er telkens worden teruggegrepen naar de afspraken die zijn gemaakt. Deze duidelijkheid was bij deze doelgroep heel fijn. Toch was er tijdens het werk voldoende vrijheid voor de kinderen en was het ook prima als zij even wilde rondlopen." "De kinderen wisten precies wat ze moesten gaan doen." "Het is fijn dat de leerlingen wisten wat ze moesten doen als ze klaar waren met het koken. De lege momenten werden goed opgevuld." "Duidelijkheid zorgt voor betrokkenheid." "Dat duidelijkheid heel belangrijk is." "De muziek was ook een duidelijke afspraak (muziek aan = bewegen / muziek uit = stilstaan). Dit zorgde voor duidelijkheid en hier konden de kinderen ook op worden aangesproken: "Wat doe je nou? De muziek is gestopt!"."
- (20): te veel of verkeerd materiaal (5) te lange activiteit (2) chaos en geen structuur (8) voorspelbaarheid (1) omgeving (3) lange wachttijden (2)
"De kinderen waren veel afgeleid, activiteit voelde over het algemeen rommelig." "Echter was er geen inleiding of zo zodra ze zaten."

"Er was veel materiaal beschikbaar alleen moest de leerkracht in het begin wel echt rennen om iedereen van verf te voorzien."
"Er was heel veel onderlinge interactie tussen de kinderen zowel negatief als positief. Kinderen raakte hierdoor steeds snel afgeleid, juf zat er wel bovenop maar toch was het wat chaotisch. De activiteit duurde in totaal 3 uur wat voor 1 bezigheid lang is."
"Meester was erg duidelijk, maar toch was er best wat chaos."
"Lange warming-up waarbij de leerkracht de aandacht van de kinderen een beetje kwijtraakte. Tijdens het Hockey is de begeleider duidelijk en zijn de kinderen meer betrokken bij de activiteit. Het is de tweede les dus kinderen moeten eerst nog leren hoe zij met een hockeystick moeten omgaan hierdoor heel weinig vrijheid voor de kinderen."
"Er werd teruggeblikt op vorige week, dit was klassikaal maar de kinderen zaten ondertussen wel op hun computer, dus waren niet helemaal aan het opletten."
"Dus de activiteit was top maar de organisatie van de materialen was niet goed. Kinderen gingen nadat zij klaar waren met hun knikkerbaan niet de knikkerbaan opruimen maar begonnen met tekenen."
"Maar daarna nam ze de namenlijst af en dit zorgde voor veel chaos, omdat ze veel namen verkeerd uitsprak. Bij vragen die de juf stelde werd er veel doorheen gepraat, ondanks dat ze duidelijk was over vinger op steken. De experimenten vonden de kinderen erg leuk, maar doordat er steeds maar een paar kinderen tegelijk wat konden doen raakte de rest snel afgeleid."
"Ze gingen ook zaadjes planten dat was wat chaotischer net zoals het eetmoment."
"De collega's werken voor het eerst samen en de afstemming is soms nog niet helemaal top, zo stelt de één voor om te verven maar hebben zij hier eigenlijk geen tijd voor om iedereen aan de beurt te laten en de verf moet ook nog drogen. Uiteindelijk kan niet iedereen verven maar niemand lijkt hier moeite mee te hebben. "
"De kinderen waren heel druk en leken niet echt geïnteresseerd te zijn in de activiteit. De activiteit leek erg geïmproviseerd waardoor de kinderen weinig aandacht hadden. Over het algemeen was het erg chaotisch."
"Bij het vrij spelen werd de betrokkenheid een stuk minder omdat de kinderen geen kaders hadden om zo goed mogelijk piano te spelen."
"Voorspelbaarheid helpt bij de betrokkenheid, maar het wordt na een tijdje wel wat eentonig."
"De activiteit vond plaats in een rumoerige omgeving en laat op de dag. De kinderen waren alsnog gefocust, maar het had toch wellicht invloed."
"Redelijk kleine/donkere ruimte om te sporten."

"Rommelige start omdat de les direct begint na school en de gymzaal net is opgeruimd door de gymleraar van hiervoor. Hierdoor kan de begeleider ook niet eerder naar de gymzaal." "Kinderen werden wel allemaal betrokken, maar 1 voor 1 waardoor er relatief veel wachttijd was. Dit vermindert soms de betrokkenheid." "Maar ook veel onrust vanwege lange wachttijden." "Tijdens het werken konden de kinderen te veel materiaal gebruiken waardoor het opruimen erg lang duurde. Zij zijn wel een halfuur bezig geweest met opruimen, de eerste 5 minuten deed iedereen mee maar dit werd steeds minder en kinderen gingen zich wat vervelen waardoor er uiteindelijk ook meer geklierd werd onderling. Begeleider zei dat de kinderen op een gegeven moment moesten gaan zitten en is toen zelf gaan opruimen."

Begeleidersstijl: sensitiviteit
+ (9): Warmte (2) band met docent (2) zorgzaam (4) groepsgevoel (1) positieve bekrachtiging (2)
"De docent was vrolijk en daardoor was ook de sfeer positief en ontspannen." "De (eerdere) band van de docent met de kinderen draagt misschien ook bij aan de betrokkenheid van de kinderen. Dat kan verklaren waarom de kinderen nu wat minder betrokken waren; de docent was onbekend." "Er was een goede balans tussen grenzen bieden en sensitief zijn." "De begeleiders waren erg zorgzaam en wisten de aandacht te trekken van de kinderen." "De docenten waren erg sensitief." "Docenten vertelden mij dat groepsvorming/-binding een belangrijk onderdeel is van de activiteitenreeks en dat merkte ik. De kinderen werden uitgedaagd en kregen veel positieve bekrachtiging van de docenten ("Goed zo", "Zo ja!", "Ik ben trots op jullie.")." "Het mooiste moment vond plaats op het einde, er kwam een jongen naar de begeleider toe en die zei: ik heb hier helemaal geen vrienden waarop de begeleider zei: maar jij bent toch mijn vriend. Hiermee was het meteen goed." "Veel positieve reacties na het opvoeren van een toneelstuk. Tijdens de opvoering durfde 1 kind niet meer, dit werd op een lieve manier opgelost door de begeleider en de groep reageerde hier verder niet op." "Kinderen hebben het naar hun zin, stevige maar warme begeleider, lijkt zeer ervaren."
- (1) ongepaste opmerking (1)
"Maar soms zei hij in plaats van het gewenste gedrag bijvoorbeeld "doe normaal" of maakte hij een flauwe (ongepaste?) grap."

Begeleidersstijl: stimulerend tussenkomen
+ (7): inspelen op behoeftes (4) uitdagen (3) motiveren (3)
"En dat er activiteiten worden gedaan waar iedereen duidelijk betrokken is en kansen krijgt door de leraar." "Door positief te stimuleren voelde iedereen zich fijn in de groep en dit zorgde voor veel positieve interacties. Door de kinderen uit te dagen waren zij laat op de middag nog met veel aandacht bij de activiteit." "Dat het heel erg kan helpen als iemand je echt motiveert/ helpt en complimenten geeft." "Dat je als begeleider beschikbaar moet zijn om met de kinderen aan de slag te gaan, zodat je kan aansluiten bij hun behoeftes." "Alle kinderen waren super vrolijk. Wanneer het wat inzakte kwam de begeleider met een spelletjes om ze weer te motiveren. Deze begeleider had alle behoeftes van de kinderen goed in beeld." "De kinderen kregen kort een uitleg over de piano, hierna kregen zij een boekje en gingen zij aan de slag, zij konden zelf om hulp vragen als zij dat wilden. De begeleider gaf ook aan dat de kinderen elkaar ook kunnen helpen. Dit werd dan ook regelmatig gedaan. Er werd veel gelachen en de kinderen waren over het algemeen goed bezig met het werk. De begeleider stimuleerde succeservaringen door de kinderen op een makkelijke manier de liedjes te laten spelen. De kinderen die meer uitdaging nodig hadden die kregen moeilijkere boekjes en werden zo nog meer uitgedaagd. De begeleider liep langs en hielp de kinderen 1 voor 1 met hun vragen." "Wanneer de kinderen worden geprikkeld door informatie/hun omgeving heeft dit een positief effect op de betrokkenheid."
- (2): niet consequent zijn (1) niet bezig zijn met de kinderen (1)
"Ook de begeleidster was niet consequent in haar gedrag, wat er voor zorgt dat kinderen gaan uittesten." "Tijdens het eetmoment (2e ronde) waren de begeleiders veel bezig met elkaar en minder met de kinderen."

Begeleidersstijl: verlenen van autonomie
+ (5): Zelf dingen doen (3) mogen uitproberen (2)
"Doordat de kinderen alles zelf mochten doen was de betrokkenheid zeer hoog, ook de hulp van de juf hielp hierbij." "Wanneer de kinderen de ruimte krijgen uit te proberen en dingen zelf te doen dan verhoogt dit de betrokkenheid." "Als de kinderen zelf wat mogen doen zijn ze meer betrokken dan dat ze naar andere moeten kijken."

“Het is van belang dat kinderen ook eigen keuzes kunnen maken en hiervan de consequentie kunnen zien.” “Kinderen mochten totaal hun eigen invulling aan de opdracht geven, dit werkte enerzijds positief want ze konden hun eigen idee inbrengen. Anderzijds leidde het ook tot heel veel vrijheid wat ruimte gaf om ook elkaar af te leiden.”

Kwalitatieve resultaten per soort activiteit

Creatief (11)

- Kunstwerkplaats (= kunst maken uit hout, kleien) (3)

"De kinderen waren veel afgeleid, activiteit voelde over het algemeen rommelig. De sfeer tussen de meeste kinderen en de begeleider is wel warm, maar er gebeurt weinig."

"Er was een ontspannen, enthousiaste sfeer onder de kinderen. De docent was over het algemeen ook enthousiast en stimuleerde de kinderen. Maar soms zei hij in plaats van het gewenste gedrag bijvoorbeeld "doe normaal" of maakte hij een flauwe (ongepaste?) grap. De interacties tussen de kinderen waren grotendeels positief."

"Leuke activiteit met fijne sfeer en een rijk aanbod."

- Schilderen (=kwasten maken, verven) (1)

"De kinderen waren erg jong, de juf paste zich hier wel op aan. De kinderen gingen verven mochten zelf weten hoe en wat. Juf begeleidde hierin waar nodig en verzorgde de spullen."

- Knutselen/maakles (= insectenhuisje in potje knutselen, tekenen, 3D tekenen, ontwerpen, bloemen maken, speelgoed maken: stoepkrijt van gips en water, onderneming maken bv. restaurant in schoondoos) (4)

"Ze begonnen bij met het maken van kwasten en vervolgens mochten ze allemaal verf kiezen. Er was veel materiaal beschikbaar alleen moest de leerkracht in het begin wel echt rennen om iedereen van verf te voorzien."

"Goede sfeer, maar een heel geleidde activiteit. Naarmate deze tegen het eind liep en het later op de middag werd, begonnen de kinderen af te haken."

"Er was heel veel onderlinge interactie tussen de kinderen zowel negatief als positief. Kinderen raakte hierdoor steeds snel afgeleid, juf zat er wel bovenop maar toch was het wat chaotisch. De activiteit duurde in totaal 3 uur wat voor 1 bezigheid lang is."

"Hele fijne sfeer waar ieder kind aandacht krijgt en mag doen wat hij zelf wilt binnen kaders. Na verloop van tijd zit de hele groep lekker te knuffelen. De collega's werken voor het eerst samen en de afstemming is soms nog niet helemaal top, zo stelt de één voor om te verven maar hebben zij hier eigenlijk geen tijd voor om iedereen aan de beurt te laten en de verf moet ook nog drogen. Uiteindelijk kan niet iedereen verven maar niemand lijkt hier moeite mee te hebben. De kinderen luisteren goed en zijn lief voor elkaar. Ik zie regelmatig wat knuffeltjes onderling. Daarnaast zag je dat de kinderen echt iets moois wilden maken en er was veel concentratie op de opdracht."

- Pixelen (1)

"De kinderen wisten precies wat ze moesten gaan doen. Echter was er geen inleiding of zo zodra ze zaten."

- Breien (1)

"Fijne, relaxte sfeer in de groep. Kinderen zitten op de grond, kletsen met elkaar en zoeken contact met elkaar. Kinderen voelen zich duidelijk op hun gemak bij de begeleiders."

- Schminken (1)

"Fijne sfeer, begeleider die veel vrijheid geeft en geen oordeel heeft over het eindresultaat. Stimuleert met open vragen."

Koken (4)

- Patisserie (1)

"De oudere kinderen helpen de jongere." en "Kijk maar met elkaar mee als je even geen taak hebt."

- Koken (= sushi maken, pasta maken, taco's maken) (3)

"Het is fijn dat de leerlingen wisten wat ze moesten doen als ze klaar waren met het koken. De lege momenten werden goed opgevuld."
"Een leuke activiteit waar de kinderen erg enthousiast van werden, maar ook veel onrust vanwege lange wachttijden."
"Nuttige opdracht en gezellige activiteit, maar weinig ruimte voor initiatief."

Sport (15)

- Gym (1)

"De kinderen waren ontzettend druk en de begeleidster had moeite met hen in toom te houden. Ze renden van hot naar her en waren totaal afgedwaald. Begeleider was ook erg zenuwachtig voor mijn komst."

- Racketsport (1)

"De kinderen luisteren in stilte en met aandacht naar de uitleg. Hierna worden zij in tweetallen verdeeld en hebben de kinderen veel gezamenlijk plezier."

- Gymnastiek (1)

"De kinderen waren allemaal fanatiek aan het sporten. Gezichten liepen rood aan door het vele bewegen."

- Kickboksen (2)

"Veel enthousiasme bij kinderen."

"Kinderen waren bij binnenkomst even vrij, hierbij was er even heel veel drukte bij binnenkomst. Al snel gingen de kinderen over naar de warming-up en het kickboksen dit was strak georganiseerd en verliep snel achter elkaar. Soms waren de kinderen in mijn ogen iets te kort bezig met de activiteit en moesten zij al snel gaan zitten. Tijdens het kickboksen was de begeleider wat meer op de achtergrond, de kinderen hadden plezier. Een paar kinderen liepen bij het beginspel wat te zeuren dat ze dit niet nog een keer wilde spelen, de begeleider gaf aan dat als zij een ander spelletje weten dat zij dit volgende keer kunnen gaan doen."

- Volleybal (1)

"Meester was erg duidelijk, maar toch was er best wat chaos. Kinderen wilden vooral graag spelen met de bal en minder oefenen, maar de sfeer was over het algemeen wel de hele les goed."

- Voetbal (2)

"Onrustige sfeer, veel door de begeleider heen gepraat en veel correctie nodig. Redelijk kleine/donkere ruimte om te sporten. Wel genoeg materiaal om ieder kind bezig te houden. Conflict tussen twee broertjes."

"De meester begon met spelletjes die alle kinderen konden en deed daarna wat herhaling van oefeningen die eerder waren gedaan."

- Multisport (2)

"De activiteiten die de kinderen deden waren afwisselend en sloten aan op de interesse van de kinderen. De kinderen zaten steeds in andere teams en moesten samenwerken voor een goed resultaat. Als er geen goede samenwerking was zag je meteen dat ze minder betrokken waren."

"Er waren veel verschillende activiteiten en er was een positieve sfeer: blije kinderen, gezellig (muziek aan tijdens het bewegen). De muziek was ook een duidelijke afspraak (muziek aan = bewegen / muziek uit = stilstaan). Dit zorgde voor duidelijkheid en hier konden de kinderen ook op worden aangesproken: "Wat doe je nou? De muziek is gestopt!"."

- Hockey (1)

"Rommelige start omdat de les direct begint na school en de gymzaal net is opgeruimd door de gymleraar van hiervoor. Hierdoor kan de begeleider ook niet eerder naar de gymzaal. Lange warming-up waarbij de leerkracht de aandacht van de kinderen een beetje kwijtraakte. Tijdens het Hockey is de begeleider duidelijk en zijn de kinderen meer betrokken bij de activiteit. Het is de tweede les dus kinderen moeten eerst nog leren hoe zij met een hockeystick moeten omgaan hierdoor heel weinig vrijheid voor de kinderen."

- Dans (2)

"Alle kinderen waren super vrolijk. Wanneer het wat inzakte kwam de begeleider met een spelletjes om ze weer te motiveren. Deze begeleider had alle behoeftes van de kinderen goed in beeld."
"Grote groep, sfeer was onderling bij de kinderen goed. Kinderen mochten bij binnenkomst vrij spelen. Toen er wat meer kinderen waren gingen 2/3 begeleiders buiten een spel doen met de kinderen. Hierbij mochten ze vrij aansluiten. De kinderen die hierbij mee deden waren erg betrokken. Tijdens het eetmoment (2e ronde) waren de begeleiders veel bezig met elkaar en minder met de kinderen."

- Weerbaarheid voor meiden/yoga (1)

"Er was een heel goede, warme sfeer. De docenten waren erg sensitief en de kinderen heel betrokken/serieus. Docenten vertelden mij dat groepsvorming/-binding een belangrijk onderdeel is van de activiteitenreeks en dat merkte ik. De kinderen werden uitgedaagd en kregen veel positieve bekrachtiging van de docenten ("Goed zo", "Zo ja!", "Ik ben trots op jullie.")."

- Freerunning (1)

"In de groep hangt een goede, fijne sfeer. Deze activiteit was na de opwarming opgesplitst in twee groepen, waarbij de ene groep een herhaling deed van een voorgaande activiteit en de andere groep ging aan de slag met een nieuwe truc (salto). De lagere scores van betrokkenheid waren in de groep die de herhaling ging doen van vorige week. Er was meer betrokkenheid in de groep waarbij de nieuwe activiteit werd aangeboden. Een kind dat het spannend vond, werd aan de hand genomen door de begeleider om stap voor stap de truc te leren. Uiteindelijk durfde hij het zelf."

STEM (= science, technology, engineering, mathematics)
ICT (2)
- Robots maken/coderen/programmeren (= gebouw ontwerpen, LEGO,) "Er werd teruggeblikt op vorige week, dit was klassikaal maar de kinderen zaten ondertussen wel op hun computer, dus waren niet helemaal aan het opletten. Daarna gingen ze aan de slag op de computer, aangezien er twee docenten waren was er veel aandacht voor de kinderen, waardoor de kinderen de hele tijd door konden gaan." "Kinderen kwamen binnen en konden een computer pakken om te starten. Zij waren al een beetje begonnen in drie- of tweetallen, sommige kinderen waren ook alleen. Zij kregen een uitleg over wat ze gingen doen waarbij iedereen geboeid was, er was een leuke interactie tussen de begeleiders en de kinderen mochten ook af en toe iets voordoen. Je merkte dat alle kinderen goed aan het opletten waren. Dit was echt leuk om te zien. Tijdens het werken was er tussen de kinderen door veel interactie, ze wilden elkaar laten zien wat ze hadden gemaakt of ze gaven elkaar tips om bepaalde dingen te maken. De begeleiders liepen langs en hielpen de kinderen als zij om hulp vroegen. Soms kwamen de begeleiders wel echt handen te kort maar zij waren beiden heel goed te bereiken en hadden zichtbaar plezier in wat zij deden."
Bouwen (2)
- Knikkerbaan maken "Vanaf het begin waren de kinderen al heel druk." "Tijdens het werken aan de knikkerbaan was (bijna) iedereen geconcentreerd bezig, dit is ook terug te zien in de scores voor betrokkenheid. Er waren toen ook veel interacties tussen de kinderen alleen waren het wel echt 3 teams en was er tussen de teams wel af en toe wat strijd. Tijdens het werken konden de kinderen te veel materiaal gebruiken waardoor het opruimen erg lang duurde. Zij zijn wel een halfuur bezig geweest met opruimen, de eerste 5 minuten deed iedereen mee maar dit werd steeds minder en kinderen gingen zich wat vervelen waardoor er uiteindelijk ook meer geklierd werd onderling. Begeleider zei dat de kinderen op een gegeven moment moesten gaan zitten en is toen zelf gaan opruimen. Dus de activiteit was top maar de organisatie van de materialen was niet goed. Kinderen gingen nadat zij klaar waren met hun knikkerbaan niet de knikkerbaan opruimen maar begonnen met tekenen."
Wetenschap (= over elektriciteit en experimenten met elektriciteit) (1)
"De manier waarop de juf zich voorstelde was verrassend en trok meteen de aandacht van de kinderen. Maar daarna nam ze de namenlijst af en dit zorgde voor veel chaos, omdat ze veel namen verkeerd uitsprak. Bij vragen die de juf stelde werd er veel doorheen gepraat, ondanks dat ze duidelijk was over vinger op steken. De experimenten vonden de kinderen erg leuk, maar doordat er steeds

maar een paar kinderen tegelijk wat konden doen raakte de rest snel afgeleid. Omdat ze steeds iets nieuws deed werd de interesse van de kinderen wel steeds opnieuw gewekt."

Cultuur

Film (3)

- Filmclub (= foto's/filmpjes maken, stopmotion maken uit klei)

"Kinderen kwamen terug van buiten en wilden iets te eten. Begeleider ging eten halen. Op het moment van weggaan leerkracht ging één leerling op zijn stoel staan en schreeuwen."

"De activiteit wekt echt de interesse van de kinderen, de kinderen gaan er helemaal op in. Door de kleine groep konden ze veel zelf doen."

"Er was een overwegend positieve sfeer, maar de docent was een invaller en kende daardoor de kinderen niet. Dat zorgde wellicht voor minder contact tussen de docent en de kinderen."

Muziek (2)

- Muziekinstrumenten (= vrijuit instrumenten bespelen, pianoles)

"Een sfeer en opzet waarin de kinderen alle instrumenten vrijuit konden ontdekken. De minder 'natuurlijk' muzikale leerlingen haken sneller af."

"De kinderen kregen kort een uitleg over de piano, hierna kregen zij een boekje en gingen zij aan de slag, zij konden zelf om hulp vragen als zij dat wilden. De begeleider gaf ook aan dat de kinderen elkaar ook kunnen helpen. Dit werd dan ook regelmatig gedaan. Er werd veel gelachen en de kinderen waren over het algemeen goed bezig met het werk. De begeleider stimuleerde succeservaringen door de kinderen op een makkelijke manier de liedjes te laten spelen. De kinderen die meer uitdaging nodig hadden die kregen moeilijkere boekjes en werden zo nog meer uitgedaagd. De begeleider liep langs en hielp de kinderen 1 voor 1 met hun vragen. Het mooiste moment vond plaats op het einde, er kwam een jongen naar de begeleider toe en die zei: ik heb hier helemaal geen vrienden waarop de begeleider zei: maar jij bent toch mijn vriend. Hiermee was het meteen goed."

Woord (4)

- Verhalen vertellen (1)

"De kinderen deden heel enthousiast mee, maar er was heel veel 'eigen' tijd waarin ze zelf aan het schrijven of tekenen waren. Daardoor was er weinig interactie onderling (ook een kleine groep) en met de docent. Wel was de sfeer positief en rustig."

- Theater (2)

"De begeleider was erg strikt. Kinderen hadden weinig inbreng. Instructies en regels moesten door de kinderen constant nagezegd worden. Harde luide stem. Later werd dit iets minder."

"De kinderen waren heel druk en leken niet echt geïnteresseerd te zijn in de activiteit. De activiteit leek erg geïmproviseerd waardoor de kinderen weinig aandacht hadden. Over het algemeen was het erg chaotisch."
"Veel positieve reacties na het opvoeren van een toneelstuk. Tijdens de opvoering durfde 1 kind niet meer, dit werd op een lieve manier opgelost door de begeleider en de groep reageerde hier verder niet op."

- Musical (1)

"Kinderen hebben het naar hun zin, stevige maar warme begeleider, lijkt zeer ervaren."

Natuur (3)

- Natuuratelier (= biologie-gerelateerde activiteiten in de stadsnatuur (beestjes zoeken, kruiden herkennen, …) (1)

"Kinderen lijken enthousiast en zijn bezig met ontdekken en diertjes zoeken. Groep voelt goed aan."

- Stadsboerderij (= plantjes plukken en eten, kippen voeren, zaadjes planten, eten, buiten spelen) (1)

"Ze deden veel wisselende activiteiten, vooral buiten konden ze hun energie kwijt. Ze gingen ook zaadjes planten dat was wat chaotischer net zoals het eetmoment. De leraar speelde wel goed in op wat kinderen zeiden en deden."

- Natuurwandeling en vogels spotten (1)

"Tijdens het fruitmoment waren de kinderen niet bezig met de begeleiding, meer met de groep en de klas. Dit veranderde toen de groep in het park kwam en de activiteit hier verder ging. Toen ging de betrokkenheid duidelijk omhoog. Ze keken allemaal naar de begeleider toen ze een verhaal aan het vertellen was en gingen hard aan de slag toen ze zelf vogels mochten zoeken. Hierbij stemde ze af met elkaar en hadden ze het over de vogels die ze zagen. Ieder kind mocht zichzelf zijn in de groep."

Overige (1)

- Huiswerkbegeleiding

"Het was een kleine groep waar erg veel rust heerste. De kinderen komen er echt om wat te leren en dat was terug te zien, maar er was ook ruimte voor plezier. De activiteiten waren op niveau van de kinderen."

Kwalitatieve resultaten nabespreking met docenten per factor

Betrokkenheid
+ (13)
“Dat ze heel geconcentreerd waren en meedachten.” “Het luisteren bij de uitleg.” “Ze reageerden alert op mijn instructies.” “Dat de kinderen zo goed aan de slag gingen en heel enthousiast waren.” “Dat je nu echt kan zien dat kinderen stappen nemen in hun zelfvertrouwen en hun kunnen. Ze stellen gerichte vragen.” “De manier waarop de kinderen de instrumenten ontdekken.” “Bij het mediteren doen de kinderen goed mee. De kinderen letten goed op en onthouden veel.” “Het moment van snappen. De robot doet alleen wat wij programmeren.” “De kinderen willen de activiteit voortzetten, ook na de eindtijd.” “Dat de kinderen de hele tijd actief bezig waren, ook al was het niet altijd met de opdracht.” “Dat de kinderen nog heel goed wisten wat ze vorige keer hadden gedaan en hoe het werkte.” “De kinderen die wilden deden echt goed mee.” “Kinderen zaten echt in de flow met hun knikkerbaan.”
- (1)
“De kinderen langer betrokken houden.”

Sfeer en groepsklimaat
+ (2): Contact zoeken met docent (2)
“De sfeer in de groep is goed en positief. Ze helpen elkaar. Kinderen durven aan mij te laten zien wat ze nu kunnen, bv. als dat iets is wat ze eerst nog niet konden.” “De sfeer in de groep is goed, de kinderen weten ondertussen wat ze van elkaar kunnen verwachten. De kinderen zoeken nu ook bewust contact met mij op en dat is leuk om te horen.”

Rijkdom van het aanbod
+ (1): interessant materiaal (1)
“Het schilderen met zelfgemaakte kwasten en de positieve feedback op elkaar.”
- (12) vaak hetzelfde (4) meer vrijheid bieden (3) meer uitdaging (1) kortere oefeningen (1) leeftijd (2) resultaat gericht (1)
“Er kan wel wat vernieuwing komen, elke week lijkt redelijk op elkaar.”

“Sommige spelletjes vervangen.” “Vaker mediteren tijdens de les (normaal doen we dat 2x, nu maar 1x). Vaker keuze geven om beurt over te slaan.” “Meer ruimte voor vrij spel.” “Meer dynamiek in de oefeningen.” “De combinatie nieuwe activiteit en herhaling, want de herhalingsgroep was wat onrustiger.” “Uitdagend maken van activiteiten.” “Iets 'rijker': meer keuzemogelijkheden, meer interactie stimuleren; Het is handig als de oefeningen wat korter zijn, zodat de kinderen zich niet gaan vervelen en dus andere dingen dan de opdracht gaan doen.” “Verschil in leeftijd is een uitdaging.” “Differentiatie.” “Kleinere onderdelen waar je meer resultaat mee kan 'zien'/dit aansluiten op de belevingswereld van de kinderen.” “Afstemming van activiteiten op (ontwikkel)leeftijd.”

Ruimte voor initiatief
+ (6): vrijheid (6)
“Dat kinderen zelf met ideeën kwamen.” “Dat de kinderen goed zelfstandig aan de slag gaan met de materialen en dat ze duidelijk aan het verder denken zijn over de kleuren etc.” “En de beleving van de kinderen: zij hebben de leiding, ze werken samen, ze komen met hun eigen ideeën.” “Fijn dat de leerlingen zoveel vrijheid krijgen.” “Het naspelen van het verhaal. Ze deden goed mee en kwamen met goede eigen ingevingen qua spel.” “Zo veel mogelijk de kinderen laten ervaren en laten doen in de natuur. Hier zo hoog mogelijk op inzetten.”

Doeltreffende organisatie
+ (3): Evaluatie met de kinderen (1) duidelijkheid (2) uitdaging (1)
“Eindgesprekken, evaluaties met de kinderen.” “Dat de kinderen een mooi resultaat hebben gegeven. Opdracht was duidelijk.”

“Structuur en uitdaging.”
- (25): omgeving en materiaal (3) structuur/timing (11) vroeger afhalen (1) ouders spreken (1) duidelijke afspraken (4) meer docenten (3)
“Ik wil graag een ander lokaal en een terugkoppeling geven naar ouders." “Dat de kinderen beter naar mij luisteren.” “De les wat eerder eindigen zodat er meer tijd is om goed af te sluiten en de eindproducten te bekijken.” “Een gestructureerd programma neerzetten.” “Geen kinderen meer eerder op laten halen (voor het einde van de activiteit).” “Rustigere omgeving, minder chaotisch, duidelijker de regels afspreken, nu moest dat vaak herhaald worden, er voor zorgen dat de vervelende kinderen de activiteit niet verpesten voor de gemotiveerde kinderen, op de momenten dat ik even niet oplet ontstaat er toch sneller onenigheid of doen ze dingen die niet mogen, dat zou nog wat minder mogen, midden in een pauze inplannen om nog even wat te eten/drinken.” “Organisatorische dingen, zoals dat de kinderen van andere locaties komen en dat is soms ingewikkeld. En uiteindelijk zijn er nu maar 5 kinderen, veel kinderen haken tussendoor af en dat is zonde want er zouden meer kansen kunnen liggen voor deze activiteiten. En dat kinderen volgende keren beter begrijpen dat er niet altijd 'vrij' gespeeld kan worden, maar dat ze zich soms ook aan de opdracht moeten houden.” “Gestructureerde opbouw bij het maken van toneelstuk.” “Soms heb ik handen te kort. Iets meer mijn aandacht over alle kinderen verdelen nu voor sommige kinderen wat meer aandacht.” “Meer snijmachines.” “Duidelijkheid naar de kinderen toe.” “Geen onderwerp, het niet kunnen managen van een groep, geen strakke organisatie, meer dan één begeleider nodig, geen zelfvertrouwen, chaotische momenten, vervelingsmomenten, starten met verloop van de les.” “Grenzen trekken, regels uitleggen, iets meer sturen.” “Er waren veel kinderen waar de aandacht over verdeeld moest worden, misschien in een vast rondje de groepjes langsgaan zodat ze allemaal aanbod komen.” “Duidelijke grenzen gebruiken. Niet 4 keer zeggen dat ze nu moeten opruimen en ze dan toch door laten gaan.” “Structuur aanbrengen.”

"De uitdaging aansluiten op de verschillende leeftijden (oudere kinderen andere uitdaging dan de kleinere)." "De activiteit duurde twee uur in plaats van één uur." "Voorkomen van hangen van kinderen." "Verminderen van wachttijd door bijvoorbeeld het bieden van meer initiatief of keuzevrijheid." "De les zat echt goed georganiseerd in elkaar. Het enige wat misschien wat beter kon was dat de rondjes soms net even te lang duurde waardoor sommige kinderen op het eind een beetje verveeld waren." "Door een scherpe organisatie had er wat minder dode tijd kunnen zijn. Hierdoor gingen de leerlingen zich vervelen en werden zij steeds drukker en drukker."

Begeleidersstijl: sensitiviteit
+ (5): open houding (3) groepsgevoel (1) inspelen op situatie (1)
"Dat alle kinderen echt fanatiek meededen en ondanks ze af en toe een regel proberen te ontwijken je ze hier op kan aanspreken zonder weerstand." "Dat ze allemaal sportief gedrag lieten zien en ook de minder goede leerlingen de kans geven." "Het rustiger krijgen van de groep door een kindje wat anders te laten doen." "De begeleidster maakt een rustige, respectvolle indruk." "Docent is sensitief en positief en vroeg af en toe waarover de kinderen schreven, om interactie uit te lokken."
- (5): geen feedback geven (2) geen sensitieve houding (2) behoeftes zien (1)
"Geen complimenten geven." "Meer sensitiviteit." "Inspelen op de behoeftes van de kinderen: waar staat hun energie naar en hoe kan je deze reguleren." "Uitleggen waarom je iets doet." "Sensitiviteit/ooghoogte."

Begeleidersstijl: stimulerend tussenkomen
+ (2): motiveren (2)
"Als er een kindje neigde moe te worden of de concentratie raakt op, wisten we de kinderen weer te motiveren." "Focus op positief contact en aanmoediging."

- (1): motiveren (1)
“Meer creatieve stimulatie zodat de kinderen 'langer' betrokken blijven.”

Begeleidersstijl: verlenen van autonomie
+ (3): zelfstandigheid (3)
“Zelfstandig werken.” “Dat ze zelf de groentes gingen snijden.” “Zelfstandig aan de slag kunnen gaan zonder instructie van de docent.”
- (1): zelfstandigheid (1)
“Meer zelfstandigheid stimuleren in het klaarzetten van materialen.”

Focusgroep Observatoren (24/04/2024)

Wat vonden jullie van de ervaring? Hoe verliep het observeren? Geef eens je eerste indruk.

Best wel leuk om te doen, omdat je best wel verschillende dingen/kinderen heb gezien. Je zag heel snel wat er invloed had op de kinderen en wanneer je ze kwijt raakte.

Heel leuk om te doen, tijdens zo een les gebeurt er heel erg veel met de kinderen. Hele kleine interacties en de rol van de begeleider.

Heel veel kinderen gezien, die heel veel plezier hadden.

Wat waren mooie momenten die je bijblijven?

Ik was op een gegeven ergens met een buitenactiviteit en daar ging een begeleider de bosjes midden in de stad. Er kwamen pissebedden uit de grond en ze nam er eentje vast. De kinderen waren zeer betrokken, ervaringsgericht, ze hadden een soort van vergroot glaasje bij zich.

Met houtbewerking kunst maken: de leerlingen hadden doorheen de week verschillende dingen geleerd en dat ook meenamen in hun eindproduct. Dat was heel mooi om te zien.

Activiteit: weerbaarheid voor meiden. Het was een hele kleine groep, ze deden ook echt iets aan de groepsvorming: inchecken met soort van meditatie, dat iedereen zich thuis voelde. Er werd aandacht besteed aan het onderling vertrouwen. Weerbaarheid: nog geen 10, door de docenten werd er benadrukt dat je het kickboksen kan gebruiken voor op straat. Hier had ik mijn bedenkingen bij.

Ik heb geen vrienden gaf een leerling aan de docent en de docent zei “Ik ben toch jouw vriend.”

Muziekles: ontdekking met allemaal instrumenten. Een meisje had duidelijk muzikaal talent. Ze pakt een gitaar vast en ze had meteen een klik van wauw dit was vet om te doen. Het experimenteren loont dus. De docent was vooral bezig met de leerlingen die talent hadden, de rest liet ze wat aan de zijlijn.

Ze waren heel leuk aan het samenwerken en de leerlingen hielpen elkaar. Dus een leuk groepsgebeuren.

Wat waren mindere momenten die je bijblijven? Waar zit groeipotentieel?

De kinderen gingen met elkaar vechten en hoe daarmee werd omgegaan. Het was een voetbalactiviteit en broertjes zaten bij elkaar. De broertjes gingen met elkaar in de vuist en de docent was niet erg sensitief. En 2 minuten later gebeurde het opnieuw. De docent was niet sensitief doordat hij een leerling buiten zette en de andere binnen bleef. De spanning zat nogal hoog in de groep.

Een uur voor eindtijd komen ouders hun kinderen halen. Dat heb ik bij meerdere activiteiten gezien en de docenten vinden dat ook vervelend dat ze de activiteit niet konden afmaken. De begeleider kon daar niets aan doen, dit ligt geheel aan de ouders. Bij een kleinere groep van 3 of 4 kan dit lastig worden.

Ik had dit bij een groep en het eindigde met 1 leerlingen. Dan is het een één op één sessie. De kinderen waren een verhaal aan het schrijven, dus in die zin had het niet heel veel invloed.

De leerlingen gingen een knikkerbaan maken en tekenen. Het liep wat door elkaar. Het opruimen was heel moeilijk, zoveel troep. De leerlingen wisten niet wat ze moesten doen, ik had het overzicht niet en de leerlingen ook niet. De leraar ging dan uiteindelijk het zelf opruimen na een halfuur. Je merkt dan ook dat de leerlingen heel lang moeten wachten en dan zie je kleine conflicten ontstaan omdat het langdradig werd.

De docent vroeg: wil je niet mee doen? De leerling wou echt niet. Ze vroeg hem ook: wil je hier eigenlijk wel zijn. En de leerling zei nee, mijn moeder heeft me ingeschreven. De docent trachtte hem te betrekken door heel enthousiast te doen. Haar enthousiasme om hem mee te krijgen, zag er gespeeld uit, je zag haar irritatie erdoor heen.

Eén observatie was niet helemaal soepel verlopen want de school had niet doorgegeven dat ik ging komen observeren. De docent wordt heel gestrest, de kinderen deden heel lastig en werkten niet mee. Voor de docent was het een heel vervelende situatie. De docenten hebben geen didactische achtergrond en weten niet hoe ze de kinderen mee moeten krijgen. Bv. bij het koken, sushi maken, de docent was tandarts assistente, dus geen ervaring met kinderen. De leerlingen deden wel mee, maar ze kon de aandacht niet trekken wanneer het rumoerig werd.

Ik herken dit ook wel heel erg. Degene die sporten/bewegen hadden gedaan: je voelde de mismatch tussen jongere en oudere kinderen. Andere behoeften.

Hoe verliepen de nagesprekken met de docenten? Kwam jouw observatie overeen met hun gevoel?

Ik heb enkele keren gehad dat ik de betrokkenheid lager scoorde dan hoe de docent dit inschatte. De kinderen waren bv. snel afgeleid.

Heel vaak waren de docenten zeer positief over de betrokkenheid en vond ik dit minder.

Ik herken dit ook wel. Het is ook raar om ze de score te vragen: bij hen is het gemiddeld over de hele groep, niet zoals wij naar één kind kijken. Als we de schalen lieten zien dan zegt de docent: ‘ja doe die maar’.

Ik merkte ook wel dat ze een betrokkenheidsscore geven over alle lessen heen en dat ik moest aangeven: ‘nee, deze les’. Dus dat beïnvloedde ook wel de scores. De docenten: ‘ik zag aan het begin dit en dit, dus ik schat het nu hoog in’.

Bij de vraag wat er beter kon volgens de docent: er is altijd ruimte voor persoonlijke verbetering geven ze aan. Een verbeterpunt geven ze, maar niet over zichzelf, maar over de organisatie. De oorzaak leggen ze buiten zichzelf. Ze durft het niet aan mij aan te geven. Bv. het zijn de ouders die de leerlingen vroeger komen afhalen.

Schmink activiteit: begeleider zou binnen een paar weken beoordeeld worden dus die was blij met de feedback. Ik ben er zo bewust mee bezig, zei de begeleider. Dus dat ging heel goed.

Docenten gaven aan wel heel zenuwachtig te zijn. De focus lag bij de docent: wat de observator ervan vond en wat de verbeterpunten waren. Mannelijke begeleiders: hoe vond je de groep, vrouwelijke begeleiders: wat vond je van mij.

Een docent was heel controleren: wat schrijf je op (als observator), wat vond je goed, …

Ruimte voor initiatief scoort lager dan verwacht binnen een vrijetijdscontext en scoort het laagste binnen de aanpakfactoren (3,42/5). Hoe hebben jullie dit waargenomen/concrete situaties?

Veel van de activiteiten bij de BSO-organisatie waren heel gestructureerd/geleid. Ze mochten zelf stoepkrijt maken. Er ging een pak open dat uit de speelgoedwinkel kwam. De begeleiders werkten dat stappenplan af en de kinderen die hadden dat dan maar te volgen.

Theater les: docent ging verhaaltje lezen en leerlingen gingen tegen muur aanzitten. De leerlingen moesten dat spelen. Geen ruimte voor eigen initiatief.

Hockey training: oefeningen precies zoals het moest, in het begin is het belangrijk dat de basis goed is, vandaar dat ik het strak heb gehouden. Geen initiatief.

Pasta maken: specifiek recept dat je moet volgen. Dus ik snap dat het wel lastig is. De kinderen moesten het zo exact doen, dus geen ruimte voor initiatief.

Sport/dans: choreografie. Op het einde van de dans, mochten ze wel vrij dansen. Maar ik weet dan niet hoe het anders zou moeten bij zo een activiteiten.

Ik zou het niet direct zo zeggen de score van ruimte voor initiatief, maar ik verschiet er niet van.

Gezien de sport activiteiten, inderdaad wel verwachte score.

Het is ook wel de moeilijkste factor om die op een 4 of 5 te scoren, dus dan is het niet zo raar dat die de laagste is.

Zijn er zaken die jullie opvielen in de aanpak?

Kunstactiviteiten scoren van nature hoger dan sport? Hebben jullie iets gemerkt tussen de verschillende activiteiten? Hebben jullie op vlak van betrokkenheid iets aangevoeld.

Individuele sporten: opvallend hele hoge betrokkenheid, want je moet wel. Bv. bij voetbal kan je stilstaan als iemand aan de bal is, maar bv. bij dansen, moet iedereen bewegen.

De activiteiten die gaven qua initiatief wel meer ruimte gaven, maar binnen waren ze meer gestructureerd. Buitenruimte, geeft meer ruimte om van alles te ontdekken. Bv. natuurclub om vogels te spotten. Freerunning: qua veiligheid dient dit meer gestructureerd te zijn.

Tijdens de training leerden we jullie door een ervaringsgerichte bril kijken, wat levert dit op? Wat zie je meer of anders?

Het koppelen van wat je ziet aan scores.

In praktijk konden we oefenen, dat was echt een must om het goed te kunnen.

Interessant om te kijken vanuit het kind. Je bent het gewend om te observeren. Vanuit het kind en kijken hoe die het ervaart, was een hele andere manier van kijken. Zonder de training, had ik helemaal niet zo gekeken.

Vooral met de koppeling dat we op locatie gingen, was de training zeer goed.

Wil je nog iets toevoegen?

De kind evaluatie was echt een uitdaging. Heel lastig bij kinderen die 6-/7-jarige kinderen. Wat vond je leuk? Dan antwoorden ze ‘alles’. Ze hebben nog geen reflectievermogen.

Aanbrengen door te zeggen: ‘oh wie kan me even helpen?’ en dan vulden ze het graag in.

Een docent ging mee kijken, dus dan gaat een kind niet eerlijk zijn wat die ervan vond.

Na het eerste uur is er een pauze: dan kan je het bespreken. Bij het tweede moment, dan ging het te snel en dan waren ze er niet meer op een gegeven moment.

Hebben jullie een verschil gevoeld in de observatie in de vroege of late namiddag?

Het laatste halfuur verliep het vaak rommeliger doordat kinderen al werden opgehaald.

Bij mij viel het hartstikke mee, geen verschillen.

Veel begeleiders zeurden dat het wat te lang was tot 17u, maar ikzelf merkte niet veel verschil.

Verschil tussen begin en eind: of je opstart- en afsluit momenten meeneemt.

SWOT-analyse

Figuur 8: SWOT-analyse

<table>
<tr><th colspan="2">SWOT-analyse</th></tr>
<tr><th>Sterktes</th><th>Verbeterpunten</th></tr>
<tr><td>Positief groepsklimaat (M=4,08)
- Warme globale sfeer;
- prettige omgang met elkaar;
- leerlingen krijgen vertrouwen.</td><td rowspan="2">Ruimte voor initiatief (M=3,42)
- Te strikt;
- te geleid;
- geen bewegingsvrijheid voor exploratie.</td></tr>
<tr><td>Sensitiviteit (M=4,03)
- Respect;
- komt tegemoet aan nood en aandacht;
- acceptatie, genegenheid, warmte;
- bevestiging, zelfvertrouwen versterken;
- duidelijkheid situatie;
- begrip beleving en emoties.</td></tr>
<tr><td>Doeltreffende organisatie (M=3,63)
- Soms goede voorbereiding;
- voldoende docenten/groepsgrootte;
- soms goede gehandhaafde regels en afspraken;
- soms duidelijkheid.</td><td>Doeltreffende organisatie (M=3,63)
- Structuur;
- voorbereiding;
- soms: te veel voorspelbaarheid;
- soms: infrastructuur.</td></tr>
<tr><td>Stimulerend tussenkomen (M=3,73)
- Beschikbaar zijn van docent(en);
- geven van complimenten;
- afstemming op behoeftes.</td><td>Stimulerend tussenkomen (M=3,73)
- Soms docenten meer met elkaar bezig dan met de leerlingen;
- soms leerlingen niet in de hand.</td></tr>
<tr><td>Autonomie verlenen (M=3,73)
- Soms exploreren;
- soms leerlingen zelf zaken laten doen;
- soms leerlingen zelf keuzes laten maken;
- soms leerlingen zelf invulling laten geven.</td><td>Autonomie verlenen (M=3,73)
- Er werden geen verbeterpunten genoteerd.</td></tr>
<tr><td>Rijkdom van het aanbod (M=3,75)
- Verscheiden aanbod;
- aanbod o.b.v. interesses;
- aanbod a.d.h.v. belevingswereld;
- uitdagende activiteiten;
- ervaringsgericht aanbod.</td><td>Rijkdom van het aanbod (M=3,75)
- Soms te breed;
- soms niet afgebakend;
- soms niet o.b.v. interesses;
- soms te routinematig;
- soms niet uitdagend;
- soms te veel herhaling.</td></tr>
<tr><td>Betrokkenheid
- Aangehouden activiteit;
- uiterste concentratie;
- intrinsieke motivatie.</td><td>Betrokkenheid
- Doeltreffende organisatie;
- afwezigheid docent;
- aanbod.</td></tr>
<tr><th colspan="2">SWOT-analyse</th></tr>
<tr><th>Kansen</th><th>Bedreigingen</th></tr>
<tr><td>Ruimte voor initiatief
- Keuzes;
- inbreng werkwijze;</td><td>Ruimte voor initiatief
- Leeftijd van de leerlingen.</td></tr>
</table>

- kansen tot verantwoordelijkheid en evaluatie.	
Doeltreffende organisatie - Scenario verloop activiteiten; - duidelijke instructies; - regels en afspraken; - efficiënt; - geen 'dode tijd'; - verschillen tussen leerlingen.	Doeltreffende organisatie: - Niet te veel materiaal; - niet te veel improvisatie; - te veel omkadering.
Stimulerend tussenkomen: - Enthousiasmeren; - aanvoelen wat de leerlingen boeit; - zone van naaste ontwikkeling (wat leerlingen kunnen en hen uitdagen); - communicatie uitlokken; - geven van impulsen; - actie en denkstimulerende vragen stellen; - boeiende informatie aanbrengen.	Stimulerend tussenkomen: - Doeltreffende organisatie.
Autonomie verlenen: - Leerlingen laten manifesteren; - uitgedrukte interesses en werkwijzen onthalen; - soepel met afwijkend eindproduct; - regels in overleg tot stand; - conflicten oplossen in dialoog.	Autonomie verlenen: - Zone van naaste ontwikkeling.
Rijkdom van het aanbod - optimaal en consequent inzetten op interesses/leefwereld; - meerdere ontwikkelingsgebieden aanspreken; - zoveel mogelijk inzet op 'echte' ervaringen; - ruimte voor ontdekkingen en verrassende wendingen; - rekening houdend met verschillende niveaus van leerlingen.	Rijkdom van het aanbod - te veel materiaal en keuzes (doeltreffende organisatie); - keuzestress; - 'fear of missing out'.
Betrokkenheid - Leerlingen die helemaal opgaan in de activiteit; - uitgesproken geïnteresseerd; - niet afleidbaar; - capaciteiten ten volle aangesproken.	
Docentenbevraging - Kennis betrokkenheid en zijn aanpakfactoren en begeleidersstijl.	
Leerlingenbevraging - Alle leerlingen dienen zich goed te voelen bij de activiteiten.	